

EDEBİYAT DİZİSİ

Muammer Yılmaz
Kadir Özdamarlar

Seyrânî'nin Düşünce Dünyası

Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür Yayınları

Seyrânî'nin Düşünce Dünyası

Muammer Yılmaz - Kadir Özdamarlar

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 172
Seyrânî'nin Düşünce Dünyası
Muammer Yılmaz | Kadir Özdamarlar

Bu kitap KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'nin bir kültür hizmetidir.
Eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler izin alınmadan kullanılamaz.

Birinci Baskı: Nisan 2021
ISBN: 978-605-9117-55-5

Yayın Koordinatörü : Salih Özgöncü
Yayın Yürütme Kurulu : Erkan Küp
: Mustafa Erdoğan
: Maide Güzeloğlu

Tasarım: www.bilgegrafik.com
Kapak: Ali Saraçoğlu

Baskı ve Cilt: Orka Matbaacılık, İncelik Mah. Çırağan Sk.
No: 4 Melikgazi / KAYSERİ / info@orkamatbaa.com
T.: +90 352 322 17 00

Adres: Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
T.: +90 352 220 70 90

Seyrânî'nin Düşünce Dünyası

Muammer Yılmaz - Kadir Özdamarlar

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

YAZARLAR HAKKINDA

MUAMMER YILMAZ

1945 yılında Yozgat'a bağlı Sarıkent'te dünyaya geldi. Ortaokul ve liseyi TCDD hesabına İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nde okudu.1969 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu.

1970 yılında yedek subay olarak Konya'da vatani vazifesini tamamladıktan sonra 1971'de Özel TED Kayseri Koleji'nde 24 yıl Tarih ve Sosyal Bilgiler öğretmenliği yaptı ve buradan 1995'de emekli oldu.

Türkiye'mizin sayılı gazete ve dergilerinde tarihi, dini, kültürel ve politik konularda yüzlerce makale ve incelemesi yayınlandı.

YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- 1- Tarih'ten İnciler
- 2- Tarihimizden Altın Damlalar
- 3- Fatih'in Şahsiyetinden Çizgiler
- 4- Tarih Terazisinde Osmanlı
- 5- Cem Sultan
- 6- Tarihi Aşklar ve Aşk Mektupları
- 7- Osmanlı Üzerine
- 8- Osmanlı'nın Manevi Mimarları
- 9- Cihangir Sultan Yavuz Sultan Selim
- 10- Kanuni'nin Gözyaşları
- 11- Muhteşem Türk Zaferleri
- 12- Yirmi Beş Sene Siper Kavgası
- 13- Osmanlı'da Töre, Tören ve Alaylar
- 14- İstanbul'un Fethi ve Akşemsettin
- 15- Yıldırım Bayezit ve Topal Timur
- 16- Bağdat Fatihî Dördüncü Murat
- 17- Bizans İmparatorçeleri
- 18- Devlerin Fazileti
- 19- Osmanlı'nın Felaket Seneleri
- 20- Tarihimizden İlginç Sayfalar
- 21- Tarih Terazisinde Vahdettin
- 22- Sultan İkinci Mahmut
- 23- Maktul Osmanlı Sadrazamları
- 24- Sultan Genç Osman'ın Gözyaşları
- 25- Ben Bilmem Tarih Bilir
- 26- Kızlar Ağası
- 27- Kösem Sultan
- 28- Tarihimizden İlginç Rüyalarda
- 29- Tebessüm ve Tefekkürün Beş Renkli Ustası
- 30- Şehzadelerin Gözyaşları
- 31- Osmanlı'da Samur ve Amber
- 32- Tarih Ambarı
- 33- Tarihin Seyir Defteri
- 34- Babalardan Oğullara Öğütler
- 35- Tarihimizde İlginç Rüyalarda
- 36- İman ve Kültür Köprüsü Mevlânâ
- 37- Tarihimizde İz Bırakanlar
- 38- Milli Ruhumuz
- 39- Osmanlı'da İsyân ve Darbeler
- 40- Garip Ama Gerçek
- 41- İkinci Abdülhamit
- 42- Kadının Yeniden Doğuşu
- 43- Osmanlı'da Ramazan
- 44- Mehmet Akif'in Şahsiyetinden Çizgiler
- 45- Birazda Tebessüm
- 46- Osmanlı'dan İlginç Notlar
- 47- Şehitler Mahşeri Çanakkale
- 48- Gönül Dünyamızı Aydınlatanlar
- 49- Neşet Ertaş'ın Gönül Dünyası
- 50- Yalancılar Kahvesi
- 51- Kurtlar Sofrasında Ortadoğu
- 52- Tarihi Sırlar ve Efsaneler
- 53- Son Nefeslerinde Neler Dediler
- 54- Osmanlıda Cellatlık
- 55- Ah Yalan Dünya
- 56- Devlet ve Devlet Adamı Nasıl Olmalıdır?
- 57- Kalemnâme
- 58- Kurtlar Sofrasında Ortadoğu
- 59- Tarihimizde Doğru Bildiğimiz Yanlışlar
- 60- Lale Devrinde İstanbul
- 61- Taif Zindanında Bir Kesik Baş Ahmet Mithat Paşa
- 62- Osmanlı'yı Nasıl Bilirdiniz?
- 63- Geçmiş Zaman Olur Ki...
- 64- Behlül Danâ ve Harun Reşit
- 65- Toprak Ana

YRD. DOÇ. DR. KADİR ÖZDAMARLAR

1948'de Develi'de doğdu. İlk, orta ve lise'yi Develi'de, yüksek tahsilini Ankara Üniversitesi DTCF'nin Türk Dili Bölümü'nde tamamlamıştır (1972). Kayseri'de resmi ve özel liselerde öğretmen-idareci olarak çalıştı. N. Mehmet Küçükçalık Anadolu Lisesi, Sami Yangın Anadolu Ticaret Lisesi ile Belediye Özel Lisesi'nin kurucu müdürüdür.

1992'de Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde "Kayseri ve Çevresi Türküleri" adlı tezile yüksek lisansını, 1997'de "Develi Folklor Halk Edebiyatı ve Coğrafyası" adlı doktora tezile doktor oldu. Bu arada bir kısım arkadaşlarıyla Türkiye'de ilk örnek olması bakımından "Kayseri Eğitim Müzesi'nin kurulmasında ve MEB'in kurduğu "MEB Eğitim Müzesi'nde yer alan Kayserili öğretmenlerimizin hayat hikâyelerini ve önemli hizmetlerinin çıkarılmasında önemli rolü oldu.

1999'da orta öğretimdeki hayatını noktaladı. Aynı yıl Kazakistan'daki Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi'nde Yrd. Doç. Dr. olarak görev aldı. Daha sonra Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Türk-İslâm Edebiyatı öğretim üyesi olarak görev yaptı ve 2008'de emekli oldu.

İlk yazılarına 1976 yılında başlamıştır. O günden bugüne çeşitli gazete ve başta Küçük Dergi, Türk Edebiyatı, Kayseri'de Kültür, Erciyes, Doğuş, Bilgi Yurdu, Develi Belediyesi Haber Bülteni, Alkış olmak üzere dergilerde dini, milli, biyografik ve edebi konuları işlemeye çalıştı. Bunlardan Erciyes ile Küçük Dergi'nin kurucuları arasındadır. Ayrıca Kayseri Olay Gazetesi'nde uzun süre edebiyat sayfası ve çeşitli gazetelerde özel sayılar düzenledi. Bunların yanında uzun zaman Kayseri Türk Ocağı Dergisi'nde yazı işleri müdürlüğünü ve yazarlığını da yaptı.

Bu çalışmaları yanında 1978-1981 yılları arasında KASD'nin (Kayseri Sanatçılar Derneği) başkanlığını yapmıştır. 1979'da Develi'de yapılan "Âşık Seyrânî Seminer ve Şenlikleri" Komitesi'nde görev aldı. 1981-1982 yıllarında Türkiye çapında "Kasb Edebiyat Armağanları" adıyla edebiyat ödülleri verilmesini sağladı..

2002 yılında Develi Belediyesi'nin sponsorluğunda " Bütün Yönleriyle Develi-1. Bilgi Şöleni" yine 2010'da Develi Kaymakamlığı adına "Kuruluşunun 91. Yıldönümünde Develi Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kuruluşu ve Hizmetleri" konulu panelin düzenlenmesini sağlamıştır. Bu bildirimlerin kitaplaşmasında büyük hizmeti olmuştur.

Uluslararası ve ulusal sempozyumlarda değişik tebliğleri yayınlanan ve şiirle de uğraşan ve bu çalışmaları dolayısıyla birçok takdimname, berat, madalya ve şilt alan Özdamarlar halen Çağdaş Develi, Yeni Ufuk, Kayseri Hakimiyet, Kayseri e-Haber Gazeteleri ile Bilgi Yurdu, Çingü ve Erciyes ve Kahramanmaraş'ta yayınlanan Alkış Dergisi yazarları arasındadır.

ESERLERİ:

Eğitim Dalında:

- 1- Öğretmenler Gününe Armağan (Komisyon), Kayseri 1985.
- 2- Cumhuriyet'in 75. Yılında Kayseri Eğitim Belgeseli (Komisyon), Kayseri 1998.
- 3- Dilbilim 1 (Komisyon), Ankara 2000.
- 4- Dilbilim 2 (Komisyon), Ankara 2000.
- 5- Develi Eğitim Tarihi, Develi 2007.

Biyografi Dalında:

- 1- Cam Ticaretinde Yüzyıl, Kayseri 2011.

Edebi Dalda:

- 1- Marşlarımız, Kayseri 1976.
- 2- Develili Âşık Seyrânî Bibliyografyası (H. A. Yüksel ile), Ankara 1988.
- 3- Develi, Aşağı Everek'ten Hatıralar, İstanbul 2014.
- 4- Kayseri'de Edebî ve Sosyal Denemeler, Kayseri (2021)

Çeviri Editörlüğünde:

- 1- Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Kayseri 1994.
- 2- Edebi Metinler 1 (Komisyon), Ankara 2000.
- 3- Edebi Metinler 2 (Komisyon), Ankara 2000.
- 4- Bütün Yönleriyle Develi-1. Bilgi Şöleni, Develi 2003 (E. Ali Özçakır ile).
- 5- Develi Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti, Kuruluşu ve Hizmetleri,

TAKDİM

Sevgili kitapseverler!

Hayal etmenin ve özgürlüğün kaynağı, başarının sırrı, geçmiş deneyimlerin bilgisi ve hakikat arayışı okumaktan geçmektedir. Okumak ve kitap gönülden gönüle yoldur.

Okumakla aralanır perdeler, açılır ufuklar, aydınlanır karanlıklar, çözülür sırlar, anlaşılır insanlar. Okumak, bizi cehaletin karanlığından bilgeliğin felâhına çıkarır. Yepyeni ufukları bize açan kitaplarla kültürel mirasımızı ve başka dünyaları okuruz. Her bir kitap yolculuğu ile zamanımızı ve dilimizi en doğru şekilde kullanıp hayattan ve zamandan kazanmış oluruz. Kitap, tarihi bağlamda bir hafıza, kültürel anlamda bir geleneğin tevarüsü, sanatsal bakımdan insanlığa bırakılan mirasın geleceğe taşınması, medeniyet açısından ise

zamanı ve mekânı belirleme unsurudur. Kitabı ve eseri olanlar insanlık tarihini yazarlar.

İlk çağlarda dahi taşlara, mağaralara yazan insanın amacı kendini ifade etmek ve iz bırakmaktır. Gerek tahtalara, ağaçlara, derilere yazılı olsun gerekse iki kapak arasında sahifelere yazılsın kitap, kültürel bir mirastır, toplumun hafızasıdır.

İlk emre muhatap olan insan, okur Yaratan Rabbi'nin adı ile kâinatı, kendini, Rabbini ve kitabı. Bu yönüyle kitap vahiydir, hakikattir, dünya ve ahiret mutluluğunun rehberidir. "Eğitimi önemsiyoruz çünkü cehaletin düşmanıyız." sloganıyla hareket ettiğimiz güzel şehrimizde ulaşım, yol, su gibi ihtiyaçları şehircilik anlayışıyla görüp giderdiğimiz gibi, sosyal ve kültürel ihtiyaçları da dikkate almaktayız. Kitapları ve kitap yuvaları olan kütüphanelerimizi hemşehrilerimize sunma gayreti göstermekteyiz. Kayseri Büyükşehir Belediyesi olarak, siz kitapseverleri kitaplarla buluşturmak için elimizden geleni yapıyoruz. Gerek basılı, gerek e-kitaplar ile hayal etmeniz ve hayallerinizi gerçekleştirmeniz için kütüphanelerimize bekliyoruz.

Tarihsel ve coğrafi anlamda medeniyetlerin beşiği olan Kayseri'de tarihimizi, geleneğimizi, kültürümüzü ve sanatımızı yansıtan eserleri yayımlayarak halkımıza

ulaştırma kaygısı taşıyoruz. Biliyoruz ki yayımladığımız eserler geleceğe bıraktığımız mirasımız, hoş bir sedamızdır. Açtığımız her bir kütüphane ve kültür merkezi, yayımladığımız her dergi ve kitap, memleketimize olan saygı ve sevgimizin somut bir göstergesidir. Akif'in dediği gibi: "Okuyorsa ahali, yapılamayacak ne var"...

Hayal eden, merak eden, araştıran ve okuyan neslimiz gelecek adına ümit vaat etmektedir. Kütüphanelerimizin raflarında okurlarıyla buluşmayı bekleyen her bir kitap bu anlayışla hareket eden hemşehrilerimizi beklemektedir. Unutmayalım ki bir insanın hayatta kendisine yapabileceği en büyük iyilik; iyi bir okur olmaktır.

Bir kütüphanenin rafında, bir kitabın sayfalarında, bir yazının satırlarında gönüllerimizin buluşması dileğiyle...

DR. MEMDUH BÜYÜKKILIÇ
KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŐKANI

SÖZBAŞI

Seyrânî toplumun yaralarına neşter vuran, duygulu, lirik, samimi, içten bir söz ustası. Hem halk aşığı olarak halkın içinden, bağrından biri hem de ilim ve sanat çevrelerinde kendine yer edinmiş, söz sahibi olmuş bir şair, gönül ve düşünce adamıdır.

Seyrânî toplumdaki kötü huyları, alışkanlıkları, karakersizlikleri, sosyal hastalıkları yerinde gören; haksızlığa, zulme, rüşvete, ahlâk bozukluklarına karşı başkaldırmaktan korkmayan hiciv ve taşlama ustasıdır.

Bir hiciv ve taşlama ustası olan Seyrânî Sultan IV. Murat tarafından öldürtülen Nefi gibi kişilerle uğraşmaz. Siyasi ve ideolojik ve mezhepçi değildir; topluma, ülkesine, insanlığa karşı sorumluluğu tüm varlığı ile duymuş, yaşamış, anlatmıştır. Aynı zamanda şiirlerinde halkın dert ve isteklerini de yansıtmış, padişah da dâhil yönetimin hatalarını kendilerine göstermek için de şiirlerini ayna olarak kullanmıştır. Böylece yaşadığı çağın aynası ve vicdanı olmuştur.

Yaşadığı çağın aynası olan Seyrânî hakkında sempozyumlar yapılmış, makaleler ve kitaplar yazılmış ise de, onun gönül, düşünce dünyasına ait derli toplu, doyurucu bir çalışma yapılmamıştır.

Bizim bu çalışmamız ise muhtasar bir denemedir.

İÇİNDEKİLER

Seyrânî'nin Hayatı	13
Seyrânî'de Gurbet	19
Seyrânî'nin İnsana Bakışı	25
Seyrânî'de Tatlı Dil, Güzel Söz, Güler Yüz	29
Seyrânî'de Dost ve Dostluk	31
Seyrânî'nin Gönül Kâbesi	35
Seyrânî'de Dünya ve Dünya Hayatı.....	39
Seyrânî'de Yalnızlık	45
Seyrânî'de Çalışmak Çalışkanlık	47
Seyrânî'de Sabır	49
Seyrânî'de Adalet.....	53
Seyrânî'de Aşk	57
Seyrânî'de Ölüm Teması.....	63
Seyrânî'de İslami Motifler	67
Namaz	67
Cennet-Cehennem	69
Sırat Köprüsü	70

Gıybet Dedikodu	71
Haram	73
Seyrânî'de Sosyal Eleştiri Hiciv Taşlama	75
Seyrânî'nin Hikmetli Nasihatleri	81
Seyrânî'de Eğitim Atasözleri	87
Seyrânî'in Tanzimat Fermanı'na Bakışı	91
Şairlerimizden Seyrânî Şiirleri	97
Seyrânî	97
Âşık Seyrânî	98
Seyrânî'yi Seyre Daldım	99
Âşık Seyrânî	101
Kaynakça	103

SEYRÂNÎ'NİN HAYATI

Asıl ismi Mehmet olan Seyrânî Develi (Everek)'in eski Oruza Mahallesi, bugün ise Cami-i Kebir Mahallesi olarak bilinen Oruza Sokak'ta bulunan Oruza Camii imamı Cafer Efendi'nin oğludur. Doğum tarihi yaygın bilinen şekliyle 1800'dür.

İlk tahsilini babasından alan Seyrânî'nin çocukluğu, yokluk içerisinde geçmiştir. Kendisinin Seyrânî mahlasını almasıyla ilgili olarak iki görüş ileriye sürülmüştür. Bir gün camide sabah ezanı okunurken, Mehmet de kandil yakmaya çalışmaktadır. Bu sırada Pirlar Mehmet'e bade içirmişler ve bu olayla O, Seyrânî mahlasını almıştır.

İkincisi bir gece, imam olan babası hastalanınca oğlu Mehmet'i sabah namazı kıldırılmaya gönderir. Namaz sonrası dervişler onu kış mevsiminde Elbiz Bağı'na götürüp üzüm yedirmişlerdir. Mehmet geriye Seyrânî adı ile dönmüştür.

Seyrânî Develi Halasiye Medresesi'nde öğrenim görmüştür. Genç yaşta şiirler söylemeye başlayan Seyrânî, 1820 yılında askere gitmiş, Balkanlarda ve Kafkaslarda 8 yıl askerlik yapmıştır. 1828-1829 Osmanlı Rus savaşına katılmıştır. Askerlik dönüşü evlenen Seyrânî'nin altı çocuğu olmuştur.

Pek çok yere giden ve âşık toplantılarına katılan ve meydanlaştığı âşıkları mat eden Seyrânî'nin şöhreti Anadolu'ya yayılmıştır. Kayseri, Konya, Niğde'yi gezen Seyrânî'ye Everek artık yetmez olmuştur. Gönlündeki yer, hedef şehirlerin şahdamarı ve incisi İstanbul'dur.

İstanbul'a gidişi Develi'de kösele tüccarlığı yapan, yakın dostu Sultanoğlu lakabıyla bilinen, Agop Ağa sayesinde olur. Bu iki dost 1832 yılında uzun bir yolculuktan sonra İstanbul'a gelirler. Zamanın saz ve kalem şairleriyle tanışır. Kayserili hemşerilerinden Sarayın suyolcusu Hacı Maviş Ağa, Sarayın muhafız kumandanı Develioğullarından Kasım Paşa, kadı kâtipliğini yürüten Şair Ali Celalettin Efendi ve deniz Harbiye Nazırı (Bakanı) Ahmet Paşa sayesinde hem korunur hem de yarım kalan medrese öğrenimini tamamlamak için Köprülü Medresesine devam etme imkânı bulur. Yedi yıl medreseye devam eden Seyrânî, değişik konularda bilgisini artırmak yanı sıra hat sanatı ve nakkaşlık da öğrenir.

Seyrânî İstanbul'da semai kahvelerine, söz meclislerine girmeye başlamıştır. O yıllarda İstanbul Tavuk Pazarı'nda ve Çemberlitaş'ta âşıklar kahveleri vardır. İkinci Mahmut'tan beri âşıklar el üstünde tutulmakta sarayda rağbet görmektedir. Âşık Tokatlı

Gedayi, Konyalı Âşık Şem, Silelli Âşık Sururi, Erzurumlu Emrah şanslarını denemek için İstanbul'a gelmişler. Gedayi ve Sururi, Saraya girmişler ve padişahın yakını olmuşlardır.

Sarayda ve devlet erkânının konaklarında, zenginlerin köşklerinde bir araya gelen âşıklar, birbirleriyle tanışır, söyleşir ve atışmaktadırlar.

1839 yılında ölen Sultan İkinci Mahmut'un yerine geçen Sultan Abdülmecit, Tanzimat Fermanının duyurulması için 40 âşığı Saraya davet etmişti. Bu âşıklardan birisi de Seyrânî'dir. Divan heyetinin düzenlemiş olduğu muammaı sadece Âşık Seyrânî çözmüştür.

*Kanadı var kuş değil
Hatırı gönlü hoş değil
Art ayağı yük taşır
Ön ayağı boş değil*

Seyrânî'nin çözdüğü bu muamma hayvan dışkılarını yuvarlayan tıstana (karafatma) dedikleri böcektir.

Tespit edilen ödülde başka Sultan Abdülmecit, Seyrânî'ye samur kürkünü hediye eder ve saz şairi olarak sarayda alıkonur.

Duyarlılığı ve dünyaya bakışındaki farklılığı ile Seyrânî, Abdülmecit'in huzurunda da bu ayrılığını yansıtmış. Sultan Abdülmecit'in mutfak ağasına; "Âşıklara sor ne yerlerse onu hazırla" emri üzerine, kimi âşıklar süt, bal, baklava, börek isterler. Sıra Seyrânî'ye gelince, "Dert yerim" yanıtı işitilir. Sultana saygısızlık yaptı diye öfkelenen aşçıbaşı, durumu Abdülmecit'e anlatır.

Seyrânî'yi huzuruna çağıran Sultan Abdülmecit'e de aynı yanıtı verir ve ekler: "Efen-dimiz, ben hep dert, gam yedim" diyerek, peşinden şu dörtlüğü söyler:

*Hep erenler bir araya geldiler
Herkes yediğini bur da dediler
Bulamacı bulamayan gidiler
Sabah kahvaltısı bal padişahım*

Bu sözleriyle Abdülmecit'in hoşuna giden Seyrânî; korkusuzluğu, hazırcevaplığı yanı sıra, içerisinden çıktığı toplumun sesi, kulağı olmak gibi işlev üstlendiği halk ozanlığı kimliğini de yansıtmaktadır.

Çökmekte ve birçok kurumu çürümekte olan bir imparatorluk içinde, bir yanda yokluğun ve yoksulluğun halkı kasıp kavurduğu, bir yandan saray ihtişam içerisinde savurganlığın alıp yürümesi, Seyrânî karakterindeki bir ozanı ciddi bir biçimde etkilemiştir. Himaye edilmesine ve ağırlanmasına karşın, Sarayı ve devlet adamlarını ağır bir

dille eleştirmekten hiçbir zaman kaçınmamıştır. Daha da ileri giden Seyrânî saraylar dururken Dolmabahçe Sarayı'nı yaptıran Sultan Abdülmecit'i tenkit etmekten çekinmez:

*Eski sarayları beğenmez oldu
Yere sığmaz oldu sultan olanlar*

Padişahı, devlet ve din adamlarını çekinmeden tenkit edip taşlaması sarayın hoşuna gitmemiştir. Yapmış olduğu taşlamalardan dolayı hayatı tehlikeye girince, Maviş Ağa durumu Seyrânî'ye haberdar edip İstanbul'dan uzaklaşmasını ve Halep'e kaçmasını söyler. Saray muhafız alayı komutanı Develioğlu Kasım Paşa Seyrânî'yi oraya giden bir kervanla Halep'e kaçıtır. Bu kaçırma olayından sonra da Kasım Paşa da Abdülmecit tarafından Bağdat'a vali olarak sürülmüştür. Seyrânî ise seher vakti apar topar İstanbul'dan Halep'e gidişini, kaçışını şöyle dile getirir:

*Bir seher vaktinde yol aldı kervan
Devletlüm buyurmuş katlime ferman
Eceli peşime taktı her zaman
Çıkmayan bu candan bezer ağlarım*

*

*Aşkın sermayesi kara bağlattı
Bazen düşündürdü bazen ağlattı
Kader Seyrânî'yi Haleb'e attı
Gülmeyen bahtımla gezer ağlarım*

Halep'ten Bağdat'a geçen Seyrânî, hemşerisi Kasım Paşa himayesinde üç sene kaldıktan sonra önce Adana'nın Kozan ilçesinde bulunan meşhur Kozanoğlu Ahmet Paşa'nın yanına gelmiş, kendisinden ikram ve izzet gören Seyrânî oradan da 1843 yılında Develi'ye dönmüştür. Seyrânî bu vefalı mert insana üç kıtalık methiye yazar:

*Sen bir Ankasısın kozan dağının
Kanadın üstüme ger diye geldim
Damına düşmeyin düşman ağının
Sen mert, kahraman er diye geldim*

*

*Arzu çekip geldim ziyaretine
Dâhil oldum beyim himayetine
Kozanoğlu derler asaletine
İnsanın almağa cer diye geldim*

*

*Mert aslanlar dağ başını kuşatır
Meşhur Kozanoğlu Ahmet Paşa'dır
Seyrânî'yi sayesinde yaşadır
Toprağın madeni zer (altın) diye geldim*

Seyrânî ömrü boyunca yoksulluk ve sefalet içinde yaşamıştır. Son zamanlarda ise sinir hastalığına tutulmuş ihtiyarladığından vücudu da artık kendini taşıyamaz olmuştur. Kulağının duymadığını, dizlerinin ağrıyıp kendisini taşımakta zorlandığını ve dert küpünün ağzına kadar dolduğunu söyleyen Seyrânî; yiyecek doğru dürüst bir elbisesi, bir lokma ekmeği ve derdini dinleyecek bir dost, hastalığını söyleyecek bir tabip bulamadığını ve derdini içine atıp için için ağladığını ve dert konusunda Hazreti Eyyub'u geçtiğini söyler:

*İki kulağım var hiçbiri duymaz
Erenler izini izler ağlarım
Yüküm ağır ypolum menzile varmaz
Deve gibi ben de dizler ağlarım*

*

*Bir münasip tacım yoktur yiyecek
Bir helâl ekmeğim yoktur yiyecek
Bir tabip bulamadım derdim diyecek
Derdi derunumda=içimde gizler ağlarım*

*

*Seyrânî bilmem mert midir?
Yoksa cana cömert midir?
Eyyub'un derdi dert midir?
Ben ondan besbeter çektim*

Son dönemlerinde bu sefaleti giderek artan çok çileli, fırtınalı, gelgitli bir hayattan sonra bir bahar sabahı; tabiat ananın ovaları ve dağları lalezara çevirdiği, suların çağlayıp coştığı, kuşların daldan dala, böceklerin çiçekten çiçeğe uçtuğu bir vakitte “Ecele

mihnet eylemem” diyen Seyrânî bir dostuna, yarın benim düğünüm var demek suretiyle öleceğini haber verip 15 Mayıs 1866’da yalancı dünyaya veda eder.

Ne yazık ki Seyrânî’nin öldükten sonra da ilgi görmediğini Ahmet Hazım Ulusoy acı bir üslupla şöyle ifade eder:

“Seyrânî’nin 1283=1866 tarihinin bir baharında sert, dolambaçlı hayatın acı ıstırabına veda ederek mezarın soğuk ve sükûnetli kucağına çekildi. Oturduğu ev, Everek’in en ıssız, en kuytu bir sokağında ve bahçelere nazır bir yeredir. Birçok yıllar Şairin iniltilerine, ahenklerine makes olan basık tavanlı odası bugün harap bir şekilde serilmiş yatıyor.

Penceresi önünde bulunan bir ağaçta yuva yapan gece kuşunun acı çığlıkları yükseliyor. Kim bilir belki de bu çığlık muhitin zulmüne karşı isyan yahut şikâyet eden şiirlerinin bakiye-i nevhâtıdır=geriye kalan yüksek sesle ağlamalarıdır.

Mezarı Everek’teki eski mezarlık üzerine yapılan mektep binasının güney doğusundadır. Medfenin=mezarının başı ucuna iki siyah taş dikmek suretiyle olsun faziletine, irfanına hürmet gösterilmemiştir. Acaba?

“Akıbet benzim gibi sarıçiçek ot biter, Âşık-ı sadıklığım kabrim sana ispat eder” diyen Seyrânî’ni medfeni böyle acınacak bir şekilde kalmaya mahkûmdur.”

SEYRÂNÎ'DE GURBET

Gurbet, Arapça garp kökünden türemiş bir kelimedir. Güneşin battığı taraf, batı anlamına geldiği gibi, atıldıktan sonra bulunmaz ok, yürüyen at, gözyaşı, gözyaşının geldiği damar anlamına da gelir. Ayrıca gariplik, yabancılık, vatanından uzaklaşmış, yabancı bir memleket anlamlarını da taşır.

Sufilere göre insan dünyaya geldiğinden günden itibaren gurbettedir. Mutlak vatandan ayrı kalış yeri olan bu dünya, bir gurbet diyarıdır, bir gözyaşı yurdudur. İnsanın asli vatanı ruhlar âlemidir. İnsan buraya geçici olarak ve misafir gelmiştir. O bu âlemde gariptir.

Gurbet üzerine çok şeyler söylenmiş ve çok şeyler yazılmış.

Gurbet; içinde hem ayrılığı, hem hasreti, hem garipliği, hem uzaklığı içine dolduran bir acı kelime. Aslında insanoğlunun dünyaya gelmesiyle gurbet yolculuğuna başlamıştır.

En çok gurbete düşen, gurbet acısı ve hasreti ile dağlanan telsiz-duvaksız Anadolu'nun bağı yanık, gözü yaşlı insanı olmuştur.

Gurbet de aşk gibi gönül yarası, yürek sızısıdır. İnsan bir günlüğüne de yurdundan yuvasından ayrılrsa vatanın toprağı, kurdu, kuşu, dağı taşı, sevdikleri burnunda tüter.

Ateşten bir ok olan ve değdiği yeri yakan ayrılık, insanın doğasında vardır. Zaman geldiğinde anadan, babadan, yardan, dost ve akrabalarından uzak düşmek zorunda kalır. Evlenince de zaten yuvadan uçar; ya yakına konar, ya da uzaklara.

Ayrılık çoğu kez ölümden acı gelir insana. Onun için; ölüm ile ayrılığı tartmışlar, elli gram fazla gelmiş ayrılık diyen şairin dili ile acısı ölümden fazla gelir.

Vatanından, sevdiklerinden ayrılan gurbete çıkmış insanlara "Gari" diye seslenirler. İstirabına dağları, taşları ve uçan kuşları ortak ettiği o garibin başına kim bilir neler gelir. Akşam olup da dört duvar arasında kaldığında ve başını yastığı koyduğunda bir türlü uyku tutmaz; ayrılık hasreti daha da alevlenir, yüreğini diken batmış gibi kanatır:

*Gurbet elde baş yastığa gelende
Gayet yaman olur işi garibin
Gelen olmaz giden olmaz yanına
Siyah toprağıyla taşı garibin*

*

*Gurbet elde garip kimdir bilmezler
Ağlayınca çeşm-i yaşın silmezler
Garip halin nedir diye sormazlar
Bulunmaz yararı eşi garibin
(Âşık Garip)*

Karacaoğlan da gurbetten şöyle yakınır:

*Gittim gurbet ele geri dönülmez
Kim ölüp de kim kaldığın bilinmez
Ölsem gurbet elde gözüm yumulmaz
Anam, atam bir ağlarım yok benim*

Yunus Emre'mizin dilinde gurbet daha derin bir anlam taşır:

*Ben yürürüm ilden ile
Dost sorarım dilden dile
Gurbette halim kim bile
Gel gör beni aşk neyledi*

Gurbetin acısını, çilesini, yalnızlığını küçük yaşlarda tadanlardan birisi de Kemalettin Kamudur:

*Gurbet o kadar acı
Ki ne varsa içimde
Hepsi bana yabancı
Hepsi başka biçimde*

*

*Ne arzum ne emelim
Yaralanmış bir elim
Ben gurbette değilim
Gurbet benim içimde*

Seyrânî de her insan, pek çok âşık gibi gurbet acısını tadanlardandır. Şairimiz epeyce seyahat etmiştir: Kayseri, Niğde, Bor ve Konya'yı görmüş; İstanbul'da yedi, Halep'te de üç yıl kalan ve çilenin koynunda sabahlayan Seyrânî; İstanbul'a gitmek için Niğde ve Bor'dan geçerken buradaki yerel âşıklarla karşılaşmış ve hoş sohbetten sonra yüreğine bir kurşun gibi çöken ayrılığın acısını onlarla paylaşmaya çalışmıştır. Şiirinin sonunda her işin başının sabır olduğunu, Hallacı Mansur'un sabır ile İlahi aşkın tevhit sırrına erdiğini belirtir:

Ararlar gurbetlik elde gezenin
Ar gözüne hayal hayal görünür
Felek şiddetinden özü bezenin
Yâr gözüne hayal hayal görünür

*

Gözü katre katre al kan dolanın
Gün benzi felekten o kim soranın
Hem divâne meşrep cünun gezenin
Yâr gözüne hayal hayal görünür

*

Feleğin tîğından bağrın ezenin
Güzeller derdinden özü bezenin
Beyhude gurbetlik elde gezenin
Kâr gözüne hayal hayal gözüdür

*

Seyrânî her ilmin başıdır sabır
Erdirir murada kulunu Gafûr
Ene'l-Hak sırrına irende Mansûr
Dâr gözüne hayal hayal görünür.

İstanbul'da yedi yıl kalan resim ve nakkaşlık sanatlarıyla da uğraşan ve medrese eğitimi alan Seyrânî'nin umutlarla başlayan İstanbul günleri, haksızlıklarla mücadele ve acılarıyla doludur. İstanbul'dan ayrılmanın burukluğunu yaşayan Seyrânî'nin dizelerinde derin bir melankoli ve özlem sezilir:

Yedi yıl eğlendi kaldı Seyrânî
Bütün tahsil etti ilmi irfanı
Sendeyken her türlü mürüvvet kanı
Bulamadım derdime çare İstanbul

Halep'te de üç yıl kalan ve çilenin koynunda sabahlayan Seyrânî; bilhassa Halep çöllerinde silanın ve ailesinin özlemi ile ağlayıp inledi. İzdırabını, yalnızlığını şiirlere yükledi:

Hicranlar mı çöktü içime benim
Gözyaşımı kimse silmez ağlarım
Mezarım olsaydı keşki vatanım
Sılamdan hiç haber gelmez ağlarım

*

Aşkın mızrağını engine saldın
Diyar-ı gurbette ben garip kaldım
Unuttum kendimi deryaya daldım
Kimseler halimden bilmez ağlarım

*

Seyrânî'nin yâre dönmez yolları
Başında zindandır Halep çölleri
Sert esiyor bana seher yelleri
Talihim yüzüme gülmez ağlarım

Başka bir şiirinde, gene gurbet ellerinde, annesini rüyasında gözleri kan ağlar gördüğünü, ahu gözlü, kalem kaşlı yârine olan hasretini ifade ederken kız kardeşlerinden ve iki çocuğundan ayrı kalmasına sebep olanlara intizar=beddua etmekten de kendini alamadı:

Hak'tan bulsun bize eden muzular
İki kardeş ağam der de buzular
Beşikteki çifte körpe kuzular
Ağlar elâ gözler yaşlı görünür

*

Seyrânî'yim kaldı dostlar yasımda
İçtiğim su zehir oldu tasımda
Eşim dostum yolum bekler kasımda
Bana düz ovalar taşlı görünür

Gurbet elde derdini içine atıp ağladığını söyleyen Seyrânî; sıladan gelen tanıdığını görünce çok mutlu olmuş ve sorular sormaya başlamıştır. “Yadigâr mı geldin bizim ellerden, gül reyhân misali koktun birader” dizelerinde de anlaşılacağı üzere memleketinden gelen ufacık kokuya hasret kaldığını, hemşehrisinden boz bulanık nehirlerden nasıl geçtiğini, seher yelinden mi, kurtla kuştan mı haberini aldığını sorduktan sonra ondan melûl, mahzun yavrularına, babasına, akrabalarına, selam yollayanlara dair haberler istiyor:

Kurtla kuştan alıp benim haberim
Kalkıp yoluma mı baktın birader
Geldiğin duyunca arttı kederim
Gözlerimden yaş akıttın birader

*

Nasıl geçtin boz bulanık sellerden
Haber mi aldın esen yellerden
Yadigâr mı geldin bizim illerden
Gül reyhân misali koktun birader

*

Sen geldin de bilemedim yüzünden
Yolda yürüyünce bildim izinden
Melûl mahzun yavruların yüzünden
Öpüp sevip de mi geldin birader

*

Yolda yürümekten şişmiş tabanı
Çeker de yırtarım mintan abamı
Aksakallı pir ihtiyar babamı
Korkarım ki divan ettin birader

*

Acep çift olanın nic'olur teki
Buna bir akıl ver bilmem bu ne ki
Bir bezirgân gelmiş gam imiş yükü
Metîn bizlere sattın birader

Aman Sultan seni redif almasın
Yavruların melûl mahzun kalmasın
Buna sebep olan çare bulmasın
Derdim birken beşe arttın birader

*

Sılada nicedir körpe kuzular
Uzattık arayı bizi özüler
Âşık Seyrânî'yim yaram sızılar
Ateş ciğerimi yaktı birader

SEYRÂNÎ'NİN İNSANA BAKIŞI

Yaratılmışların en mükemmeli ve Allah'ın halifesi, sultanı "Ahsen-i Takvim" olan insan; Allah'ın eşsiz bir görüntüsü ve Yüce Yaradan'ı gösteren bir aynadır. Aynı zamanda gönüldür, ruhtur, candır.

En büyük kitap insandır. Çünkü insan, onu var eden başka kimsenin çözemediği bir uzvu ayrı bir dünya olan mucize bir varlıktır.

İnsan görünüşü bakımından Âlem-i Asgar=Küçük Âlem", iç dünyası bakımından Âlem-i Ekber=Büyük Âlem.

Bütün bu eşsiz vasıflarına rağmen az mekleşirse de çoğu zaman iblisliği elden bırakmaz. Nankördür, çok az şükreder, acelecidir. Yalan dünyaya çok bağlıdır. Dünyaya sığmaz, mal, mülk peşinde koşar; bir vadi dolusu altını olsa ikincisini ister. Oysa çoğu kez yiyemeden arkasına baka baka geldiği yere gider.

Yerinde duramayan, aradığını bulamayan, derinlere dalamayan insan; tezatlar ve çatışmalar içinde kıvranıyor. İfrat ve tefrit arasında bocalayan ve kendisine yük olan insan, yine de Çaresizler Çaresinin katında müstesna bir varlıktır.

Ne yazık ki çok az mekleşen Şeytan'a taş ve baş çıkartacak kadar zıvanadan çıkan vicdanı körelmiş, aklı şaşmış, içi kin ve nefret duygusu ile dolu bir insanın yapamayacağı hiçbir şey yoktur.

Teknoloji bütün gelişmişliğine rağmen; ruhu da, bedeni de aç, izansız ve vicdansız bir insandan daha tehlikeli bir silah bırakmamıştır. Güzel insanlar yok mudur? Elbette vardır, Ama sayıları ne yazık ki azdır, azalmaktadır. Bunların çoğu da yıllar öncesinden "Tahta Atlara" binip aramızdan ayrılmışlardır.

Pek çok şair gibi insanı ve toplumu ele alan Seyrânî de kendini arayanların yanında, çevresini ve nice değerleri yakıp yıkan, gönü sızlayıp, bir kere olsun merhamet damarları kabarıp, gözlerinden yaşlar dökülmeyen ruhsuz, insanı (ları) tenkit ederken günümüze ölümsüz mesajlar bırakır.

Seyrânî, çoğu insanların necasete koşan kargalar gibi kötülüğe ve pislığe alışmaktan, çevresindeki nice güzelliklerin farkına varmadığı gerçeğini son derece özlü bir ifadeyle dile getirir:

*Ateş vapurunu icat edenler
Yelken açıp yol kadrini ne bilsin
Necasete müştak olan kargalar
Gül bahçesinin kadrini ne bilsin*

Seyrânî en çok sadece okumuş değil; hem okumuş, hem yazmış, bir sürü kendini, Yaradan'ını bilmez, yüzleri gülmez, insana tepeden bakan cahil insanlardan çekmiştir. Birçok şiirinde bunu dile getirir. Seyrânî'ye göre cahille edilen sohbet, geçirilen zamana ziyandır. Zaten cahil adam ne söyleneni tam anlayacaktır ne de yardım edip fikir yürütecek kapasiteye sahiptir. Cahil insanları insanı aniden sokan ve bal yapmaz yaban arısına ve zehre benzeten Seyrânî zehrin şifası olur mu der:

*Yumurtanın iki olsa yarısı
Beyazına çıkar onun yarısı
Cahil adam misli yaban arısı
Ceç yapsa bal yapmaz orman içinde*

*

*Güngörmüş yok cihada cahilden vefa
Vefa umup etme kendine cefa
Olur mu insana zehirden şifa
Fikretsiz gönülden ihvan olanlar*

Seyrânî, bir başka şiirinde de kemal sahibi olgun insanlarla cefa çekmek, cahil ile safa sürmeden iyidir der.

*Ârifler Seyrânî ay gibi ayân
Âriften sayılır ârife uyan
Cahil sohbetinin encâmı (sonu) zıyan
Ariflerin zıyan sözü kâr gibi*

Ve diğer bir dörtlüğünde kâmil insanları diğer insanlardan üstün tutar ve onlarla her şey yapabileceğini dile getirir. Kamil insan etrafını iyi gözlemler, bir iş yapacağı zaman kılı kırk yarar. Yapacağı her işte vebal almamaya dikkat eder. Diğer yandan cahil insanları susuz kuyuya ya benzetir, bu kuyuya ne kadar su dökersen dök yine de dolduramazsın der.

*Çıkrığa sezadır iplik bükmesi
İğneye layıktır libas dikmesi
Ehl-i kemâl ile cefa çekmesi
Yeğdir cahil ile safa sürmeden*

*

*Bir yanmış yerime dökmezsem suyu
Başını yastıktan kaldırma uyu
Cahilin misali bir susuz kuyu
Elden su koymakla dolmaz ki dolmaz*

Seyrânî'nin şiirlerinde ve yaşam felsefesinde çektiği sıkıntıların ve zorlukların merkezinde hep insan ve insanın mutluluğu vardır. Bu yüzden de olayları ve yol erkân bilmeyen kişileri korkusuzca yermeden edemiyordu:

*Âlemi tan edenin (sövenin) yanına varsan
Seni de yanıltır mesele sorsan
Bir cim bile çıkmaz karnını yarsan
Meclise gelir de erkân beğenmez*

*

*Ellerin evinde çul fıraş (döşek) olur
Burnu sümüklüdür gözü yaş olur
Bayramdan bayrama bir tıraş olur
Gider berbere de dükkân beğenmez*

*

*Dağlarda taşlarda dolaşan Yörük
İnsanlar içine çıkmayan hödük
Bir elife dili dönmeyen sürtük
Şehirde tecvitle Kur'an beğenmez*

*

*Yayladan yaylaya konup göçer de
Arpayı buğdayı ekip biçer de
Mısır yaprağını kıyıp içer de
Tütününü bulunca duman beğenmez*

*

*Bir odası vardır gayet küçücek
Kendi akli sıra keyf yetirecek
Bir çanağı yoktur ayran içecek
Kahveyi bulunca fincan beğenmez*

*

*Seyrânî söyledi bu doğru sözü
Haddeden çekilmiş doğrudur özü
Şehre gelin gitse bir köylü kızı
Lal-ü Güher (kırmızı elmas) ister mercan beğenmez*

SEYRÂNÎ'DE TATLI DİL, GÜZEL SÖZ, GÜLER YÜZ

İnsanoğlunun kişiliğine yön veren bedenine giydiği birbirinden güzel elbiseler ve rüküş takılar değildir. Onun güler yüzü, tatlı dili, hoş sohbeti ve cömertliğidir. Bu vasıflara sahip olan gerçek insanlar, iki dünyasına yatırım yapan bir bakıma yaşayan şehitlerdir.

Yüz güzelliği mi önemli, ruh güzelliği mi? İnsanımızın daha çok önem verdiği birkaç sene sonra solacak olan yüz güzelliğidir. Bu işte tecrübeli olan atalarımız yüzü güzel olacağına huyu güzel olsun, aslında dili güzel yani tatlı dilli, tebessümü hiç eksik etmesin demek istemişlerdir.

Peygamberimiz (sav)'de "Güler yüz, tebessüm Müslümanın sadakasıdır." buyururlarken, Bozkırın Tezenesi Rahmetli Neşet Ertaş da, "Tatlı dile güler yüze doyulur mu, doyulur mu" derken ağzından bal ve sazının telinden güzellik ve letâfet akar.

İbrahim Hakkı Hazretleri de Bozkırın Tezenesini tamamlarcasına şu nefis dörtlükleri söyler:

*Sakın bir kimseyi incitme, sövme
Ve sen bir kimseden incinme, dövme
Dahi sen kendini sohbette övme
Güleç yüzlü, güzel sözlü ol ey can*

Sayıları bir elin parmakları kadar kalsa da bazı insanlar vardır ki, yürekleri dağlansa, gözlerinden kan aksa da yüzlerinden yine tebessüm eksik olmaz. Bunlar çevrelerine ışık olup ortamı aydınlatırken, aksine sayıları sayılamayacak kadar çok "Kem talih hoyratlarının" yürekleri bir yana, dilleri de yüreklerine benzer; gözlerinden ve sözlerinden yağsız, tuzsuz zift akar.

Söz söyleme sanatı iyi bilinmeli, nerede ne söyleyeceği ona göre ayarlanmalıdır. Seyrânî'ye göre kişi olur olmadık yerde konuşmamalıdır. Ağzından çıkanı kulağı duymalı, konuşmadan önce iyice düşünmelidir.

Sözünün eri ol, esiri olma, ona buna söz atma. Ağızdan çıkacak söz o şahsın şahsiyetinin aynasıdır. Kendini bilmezlerin, yüzleri gülmezlerin attığı taşlardan Seyrânî'nin sinesi pare pare oldu:

*Er isen sözünü yürüt bir ata
Söz ana değildir söz bence ata
Olur olmaz âdem söz ata ata
Pare pare oldu Seyrânî sine*

Her gününü Allah'ın vermiş olduğu bir ihsan kabul et ve daima şükret. Gözün gördüğünü öz görmez deme. Sen iman sahibi isen ona buna küfretme yoksa imanın gider:

*Akıl almaz kulak duymaz göz görmez
Şükret kula Hak'tan ihsan var ise
Göz görmüş olduğunu sanma öz görmez
Sen küfre yâr olma imanın var iken*

Allah'a her zaman hamd ve şükürde bulun. Her kim güzel sözlü, tatlı dilli, güler yüzlü olursa hem çevresi tarafından hem de Allah tarafından sevilir:

*Âdem tabii melek sıfatlı
Şâh olursa sana geda bulunur
Her kim güler yüzlü dili tatlı
Olsa anda lutf-ı Hüdâ bulunur*

SEYRÂNÎ'DE DOST VE DOSTLUK

Bir kişiyi ötekine bağlayan arkadaşça sevgi duygusuna, bir başka tabirle arkadaşlığın ilerlemiş haline dostluk diyoruz.

Bu dünyada dostluk olmasaydı herkesin tek başına yaşaması, kimsenin kimseyi tanımaması ve kimseyle konuşmaması gerekirdi. Bu ise, insan için mümkün değildir.

İnsanın dünyada dertleşebileceği, sırrını açabileceği, ödünç para isteyebileceği bir dostu mutlaka olmalıdır. Böyle bir dosta sahip olmak için her şeyden önce bu vasıfları, karşımızdakinin bizde bulması gerekir.

Hayatın gayelerinden biri de dost olabilmektir. Onun için de dostumuzu iyi seçmemiz gerekir. Unutmayalım ki hakiki dostluk karşılıklı çıkarlara değil, feragat ve fedakârlığa dayanırsa devam eder.

En güçlü dostluklar, fikri ve manevi olanlar, aynı dünya görüşünü paylaşanlar arasında kurulanlardır. Sadece maddeye, çıkara ve özentiye dayanan arkadaşlıklar ölümsüzdür.

Bir insanın fiziki yapısı, soyu ve zenginliği ile övünmesi hoş karşılanmadığı gibi çok defa ayıplanır. Ancak gerçek dostlarıyla iftihar edip onların başarılarıyla gurur duyması ve bunu her fırsatta söylemesi her zaman haklıdır.

Şimdi insani değerlerin gittikçe ucuzladığı, sevginin ve saygının adı kaldığı, her şeyin maddileştiği, ihtiyar dünyamızda, menfaate dayanmayan, sevinç ve tasada ortak kaç dostumuz kaldı, ya da dost zannettiklerimiz.

*Bende şu dünyada ağlar gezerim
Bir dost bulamadım tez akşam oldu*

Diyen Pir Sultan Abdal; günün akşam olmasına, yani bütün bir ömrün geçmesine karşın gerçek manada bir dost bulamamasını acı bir dille anlatır.

Gönül gözlü Koca Âşık Veysel'de ömrü boyunca dost dost diye kıvranmış, en sonunda vefayı ve dostluğu; ikinci anamız olan toprakta bulmuştur. Seyit Sefile;

*Bütün dünya senin olsun
Bir dost bir post yeter bana
Atlas libas senin olsun
Bir dost bir post yeter bana*

Erzincan türküsünde, o yumuşacık kalbinden geçenleri kaleme dökerken gerçek dostlarını arıyor.

Seyrânî şiiirlerinde gerçek dostun nasıl olması gerektiği, dostlukta doğruluğun ve sadakatin önemine yer vermiştir.

Seyrânî'ye göre dost, zor zamanlarda yanında olan kimsenin fesatlık düşünmeyen, kırıcı olsa bile gerçekleri söylemekten geri kalmayan özü ve sözü bir olandır.

Seyrânî'yi dost konusunda diğerinden ayıran özelliği dostun ne kadar kırıcı konuşursa konuşsun karşısındakinin iyiliğini düşündüğü için kırıcı olmaz. Dostun sitemleri yılan zehri de olsa tene, vücuda dokunmaz. Onun için gönül dosta küsmez, münafiğin sözüne uymaz.

Birde çıkar peşinde koşan, riyakâr insanlar vardır ki onların gönül defterinde ismi okunmaz, böylelerinin dostluğu gökten iner inmez eriyen kar tanelerine veyahut buza yazılanlara benzer.

Seyrânî'ye göre gerçek bir dost, gerçek bir sevgili bulmanın olmazsa olmaz şartı doğruluktur. Kişi doğru olduğu müddetçe dostunu ve sevgilisini yanında bulur. "Dost kapısının kilidi doğruluktur, dostluğu, iyiliği elden bırakma. Doğru olmayanın sonu uğruluk=hırsızlık diyen Seyrânî kişinin doğru yoldan ayrılmasını hırsızlık olarak görür

Diğer yandan hayatı boyunca gerçek dostlarını arayan Seyrânî iyi gün dostumun ayağının altına yüzümü sürmekle kalmam, onun için canımı da vermektan çekinmem diyor:

*Dosta kapısının kilididir doğruluk
Dosta inayeti elden bırakma
Doğru olmayanın sonu uğruluk
Olur, feraseti elden bırakma*

*

*Dostun sitem sözü tene dokunmaz
İster içeriye zehr-i mâr gibi
Defterde her dostun ismi okunmaz
Gökten yağar yere erir kar gibi*

*

*Bul ârifi canım kurban vereyim
Ayağı altına yüzüm süreyim
İyi gün dostuna bir gül dereyim
Bir gözü kusura kalmadı olur.*

SEYRÂNÎ'NİN GÖNÜL KÂBESİ

Gönül sevgi, arzu, düşünce gibi ruh hallerinin doğduğu yer veya nefret, inanç gibi insanın manevi varlığına ve bütün duygularına verilen ortak isim. Farsça karşılığı “Dil”, Arapça karşılığı “Kalp”

Gönül gerçeğe ve Allah'a ulaşmakta yol göstericidir. Akıl, duygu bilgisinin, gönül irfanın kaynağıdır. Gönül Çaresizler Çaresine giden yolun ilk uğrağı, “Beyt-i Hûda, Allah'ın evi”, Allah aşkının ilk konağıdır. Dünya ve ahiret, kıyamet, cennet ve cehennem hep ondadır. O kadar yüce ve hassas olan âlem-ı sugra =küçük âlem”in tamiri de güçtür. Nadide bir vazıo, cam gibi kırılıverir, zincir gibi kopuverir.

O kırılmaya görsün, öyle bir yıkılır ki bülbül ötmez, güller açmaz, pınarlar akmaz, bahar bile kış kesilir.

Gönül toprak gibidir. Toprak nice cevherlerin yatağı ise, insanın canı, can damarı olan yüreğı de cevherler yatağıdır.

Gönülde benlik kaygısı olmamalı, havalanmamalı, yüksek uçmamalı. Uçarsa da dengesini kaybetmemelidir. Seyrânî'nin, “Ben gönlümü toprak sandım taşımış, meğer taşa tohum ekilmez imiş.” deyişi gibi taşlaşmamalı, daha doğrusu beden sahibi onu mühürletip taşlaştırmamalıdır.

Gönül dediğın “Engin” olmalıdır, yani dünyanın geçiciliğı karşısında kendini aşmak, ruhu ölümsüzlüğe taşımak ve lekesiz Yaradan'a ulaştırmaktır.

Gönül tariflere sığmaz; uçsuz, bucaksız bir deryadır. İnsan ise bu deryada saman çöpü gibi hafif, kılavuzsuz gemi gibi sarhoş debelenip durur. İstekler ve arzular bu ummanda körelir, burada filizlenir, sonra asırlık bir çınar olur, bütün dünyayı kaplar.

Hem dünyayı, hem ruhumuzu aydınlatan bir dolunaydır gönül. Eğer iman ve vahdet, birlik, teklik nuru ile dolmuşsa o bir nurdur. Haset ve riya ile çevrilmişse o Veyl Dere-si'nden cehenneme giden yoldur.

Gönül İblis'in tohumun orada asla yeşeremediğı, imana açılan, içerisinde nadide çiçeklerin yetiştiğı, bal arılarının uçtuğı, derelerin ve çağlayanların coştığı, Yaradan'ın Kevser'i ile sulanıp açan gül ve gül bahçe, lâlezardır.

Yunus Emre'de bütün duyguların kaynağı gönüldür; gönül Çalap'ın yani Tanrı'nın tahtıdır. Yunus'u "Ha demeden hayran eden, çokça zaman zaman ağlatıp deryalara daldıran gönüldür. Gönül kıran ve yıkan iki cihanda da mutsuz olacaktır. Önemli olan gönül kırmak değil, gönül (ler) yapmaktır. Diğer yandan:

*Bir kez gönül kırdın ise
Bu kıldığın namaz değil
Yetmiş iki millet bile
Elin yüzün yumaz değil*

Diyen Yunus Emre'mizin nefis ifadesiyle; Yaradan'ın tahtı olan gönle girip, gönül yapmaktır.

Gönül Kâbe'sinde padişah olan, ruh ordusunun serdarı Mevlânâ'nın gönle eğilişi ise daha orijinaldir. Ulu Hünkârda gönül Kâbe ile eşdeğerde olduğu için insan gönülü kutsaldır. O yüzden incitilmez, kırılmaz.

Yine gönüller Sultanı âlemi testiye, gönülü de ırmağın suyuna benzetir. Bağlar, bahçeler, meyve gönüldedir. Onların letafetinin aksi, suya toprağa vurmuştur.

Gönül kelimesi Bozkırın Tezenesi Neşet Usta'nın da gönlünün aynasında çok özel bir yeri vardır. O tıpkı Yunus Emre ve Mevlânâ gibi, kendisini gönül yapmaya adanmış biridir. Gönül kapısı=Gönül Dağı sisli, yağmur ve karlı olsa da her zaman açık Neşet Usta'nın şu güzel mısralarında gönül Hakk'ın kapısı ve tapusu olan son duraktır. Gönül kıranlar bu kapıdan geçemez:

*Hak'tır canlıların yapısı
Kimsede yoktur tapusu
Son durak gönül kapısı
Kırdıysan varma kardaş*

Seyrânî de Yunus Emre ve Mevlânâ gibi o insan gönlünü İlahi rahmettin tecelli ettiği bir mekân olarak görüyordu. Öyle ki Yüce Yaradan Hazreti Âdem'i kendi eliyle yaratmış, ona kendi ruhundan üflemiş, kendi katında oturarak en mükemmel yaratmış ve melekler onun önünde secde etmiştir. Öyleyse Beytullah olan gönülü ziyaret bir yana kıran, Yaratıcıya karşı gelmiş bir bakıma O'nu kırmış oluyordu.

İslâm inancında gücü yetenlerin Beytullah'ı ziyaret etmeleri farzdır. Beytullah'ın insanın gönülü olduğunu, gönül yıkanların Allah'ı darıltacağını bu nedenle gönül evinin Allah'ın evi olduğunu şöyle belirtir:

*Tabib ister bu yâreyi yarmaya
Zahm-i aşkın (aşk yarası) merhemini sarmaya
Kudretin yok ise Beyt'e (Kâbe'ye) varmaya
Gönül Beytullah'dır ziyaret eyle*

*

*Kalbini geniş tut sıkma Seyrânî
Rızâ'yı Bari'den (Allah'ın rızası) çıkma Seyrânî
Gönül Beytullah'tır yıkma Seyrânî
Elinden gelirse imaret eyle*

Seyrânî bu mısralarında ise; insanı incitmeyi ve gönül yıkmayı Beytullah'ın yıkılışıyla eşit görür. İnsan sevgisinin önemi çarpıcı bir kıyaslama ile gözler önüne serer.

Adam karısına pek hoş davranmaz, kalbini kırar. Sonra karısından sofrayı kurmasını ister.

Kadıncağız hiç sesini çıkarmadan kurar sofrayı buyur eder kocasını. Adam sabırsızca sofraya oturur, iştah kabartacak bir zevkle yemeye başlar.

Yemek tuzsuz olmuştur. Birkaç lokma yedikten sonra karısından tuz ister. Karısı; sen yiye dur ben getiririm, der ve içeri gider.

Adam iki de bir; tuz nerede kaldı diye sorar. Kadın her seferinde tamam getiriyorum diye cevap verir. Fakat tuz bir türlü sofraya gelmez.

Neyse adam tuz gelene kadar karnını doyurur. Sonra akli başına gelir. Az önce karısından kalbini kırdığı için özür diler.

Hanımı mutfağa gider ve elinden tuzla geri döner. Adam merak eder ve sorar, bu ne şimdi karnımı doyurduktan sonra tuzu ben ne yapayım der. Karısı da ona şu oturaklı cevabı verir:

“Senin kalbimi kırdıktan sonra dilediğin özür, doyduktan sonra sofraya gelen tuz gibidir, ihtiyaç kalmaz.” der.

Yine Seyrânî gönlüne hitap ederek zamanını boşa geçirmemesini, aklını başına toplamasını, bugünün işini yarına bırakmamasını, seher vaktinde günahlarının affı için Yaradan'ın huzuruna gelmesini istiyor ve devam ediyor:

Nereye gidersen git, ne kadar yaşarsan yaşa bir gün kara, dost toprağın altına ineceksin ve sorgu melekleriyle baş başa kalacaksın. O zaman Münker ve Nekir'e ne cevap vereceksin?

*Ey gönül ömrünü geçirme boşa
Akşam olur gider gün ele girmez
Aklım fikrini cem eyle başa
Bugünü zikreyle dün ile geçmez*

*

*Gecelerin kadrin geceleyin gör
Menzil-i rütbeni yüceleyi gör
Sen arif sırrını heceleyi gör
Zira cahillikten dön ele girmez*

*

*Seyrânî gitsen de Hind'e Arab'a
Gün olur girersin gönül tûrâba
Onda cevap veremezsin Arab'a
Çağırsan bağırsan gün ele girmez*

Diğer yandan her âşık (şair) gibi Seyrânî de zaman zaman öğüt ve nasihatten hisse almayan, kadir kıymet bilmeyen, günah deryasından çıkmayan, üstelik de namaz kılmayan ve buna rağmen cennetten bir köşk isteyen gönlüne sitem edip kendisine çeki-düzen vermesini ister. Aslında onun sitemi hepimizdir:

*Sadıkların dergâhına vardın mı?
El bağlayıp divanına durdun mu?
Kırk öğütten sen hisse aldın mı?
Kadir kıymet Hakkı bildin mi gönül*

*

*Erenlerin türbesini taşlarsın
Sevap bilmez günah koymaz işlersin
Cennet'i âlâdan bir köşk istersin
Beş vakit namazını kıldın mı gönül*

*

*Islah eyle Rabbim gönül elinden
İhlâsı Kelâmı kesme dilimden
Sen bilirsin Seyrânî'nin halinden
Eceli görünce sindin mi gönül*

SEYRÂNÎ'DE DÜNYA VE DÜNYA HAYATI

Dünya kelimesinin kökeni “Alçak, değersiz” anlamındadır. Dünyaya gelip gelmemek elimizde olmadığı gibi, zamanı gelince ecel şerbetini içip içmemek de elimizde değil. Zira her yapılan yıkılır, her yeni eskir, her topluluk dağılır ve her doğan ölür. Yaradan'ın kanunu hiç değişmez.

Dünya zevk ve safa yurdu değildir. Dünya ve içindekiler, bütün kâinat, baştan sona seması, toprağı, taşları, dağları, ovaları, kuşları, her şeyi ile muazzam ve derin bir tefekkür dershanesidir.

Dünyanın her şeyi gözü ve kalbi olanlar için ilahi bir vitrin, Yüce Yaradan'ın azamet mührüdür ve ahiretin tarlasıdır. Dolayısıyla her insan bu dünyada ahiret çiftçisidir. Bugün burada ne ekerse yarın orada onu biçer. Bu hususta Gönüller Sultanı Mevlânâ şöyle der:

“Kim bu dünyanın, mahşer günü için bir ekin tarlası olduğunu bilirse; burada çok eker, orada çok mahsul kaldırır.”

Dünya ve dünya hayatı; güzelliğın de, çirkinliğın de, yokluğın, hiçliğın, hüznün ve mutluluğın da arenasıdır. Verdiğini geriye çabuk alır. Bir gün, ertesi gün kuyunun dibine indirir. Gölge gibidir, onu yakalamak istersen daima kaçır. Sen kaçsan da peşini bırakmaz. Bugün yarın dersin ömür biter. Cansız ata binip toprağı inersin.

*Bindirirler cansız ata
İndirirler tuta tuta
Var dünyadan yol ahrete
Yelğın gider salın bir gün*

*

*Yürü bre yalan dünya
Sana konan göçer bir gün
İnsan bir ekin misali
Seni eken biçer bir gün
(Karacaoğlan)*

Kuran'a göre dünya hayatı bir ziynettir. Ancak bu ziynetten yani süs ve süslemeden elde edilmek istenen şey, çirkin olanı güzelleştirmek, noksanı tamamlamaktır.

Gönül gözlü Âşık Veysel'in tarifi ile gündüz gece yürüdüğümüz iki kapılı bir han olan dünya ve dünya hayatı çer-çöp, aldatıcı bir geçimlilikten, sadece eğlence ve oyundan ibarettir. Yüce Yaradan bu ibretli gerçeği; Hadid Sûresi, Ayet 20'de bildiriyor.

“İyi bilin ki ahirete yer vermeyen dünya hayatı; bir oyun, eğlence, bir süs, aranızda bir övünme daha çok mal ve evlat sahibi olma isteğinden ibarettir. Tıpkı bir yağmur gibidir ki, bitirdiği ziraatçilerin hoşuna gider. Sonra kurur da onu sapsarı olduğunu görürsün; sonra da çerçöp olur. Ahirette ise çetin bir azap vardır. Yine orada Allah'ın mağfireti ve rızacısı vardır. Dünya hayatı aldatıcı bir geçimlilikten başka bir şey değildir.”

Hazreti İsa'da dünyanın peşinde koşanların durumunun, denizden su içenlere benzetir ve şöyle der: “O ne kadar içse o kadar fazla susar ve harareti artar. Bu kişi ölene kadar içer, fakat susuzluğu gitmeden kendisi helâk olur gider.”

Yine dünyanın vefasızlığını, mal ve mülk peşinde koşanların durumlarını Yunus Emre'de ibretle anlatır:

*Mal sahibi mülk sahibi
Hani bunun ilk sahibi
Mal da yalan mülk de yalan
Var biraz daha oyalan*

Dünya değersiz, alçak da olsa, yine de güzeldir. Çünkü Allah'ın yarattığı her şey güzeldir. Onun için aşkın da, mutluluğun da, ayrılığın da, kavuşmanın da mekânıdır.

Yine de dünyadan şikâyet etmeyen ve ona sitemler yağdırmayan insan, şair ve âşık yok gibidir. Bu da bir gelenektir. Seyrânî'nin dünyaya sitemi, dünyadan şikâyeti, onu tarifi sanatlı ve ibretlidir.

İnsanoğlu yalancılar kahvesinde misafirdir. Seyrânî insan hayatını kervana, dünyayı ise hana benzetmiştir. Kervanın handan geçip gittiği gibi insanda bu dünyadan geçip gidecektir.

*Anne rahminden yere düşmeden
Dokuz ay ben oldum anda misafir
Geldim ise yine elbet giderim
Düzüldü kervanım handa misafir*

Dünyayı sürekli insan yiyen, bilhassa yazın hayvanları acımasızca ısırın ve kanını emen Büvelek sineğe benzeten Seyrânî; bir gün batacağını, bu zamana kadar fazlaca kaldığını, Hazreti Nuh'un gemisi gibi azap tufanına kaldığını yana yakıla anlatır:

*İsrafil'in sûrunu alacak mısın?
Kanuna koyup çalacak mısın?
Sen cihanda baki kalacak mısın?
Bu zamana kadar kaldığın yeter*

*

*Seyrânî feleğın ola edebi
Sükker-i İslâm'a katmazdı şebbi
Sende sefine-i Nuh Nebi gibi
Azap tufanına daldığın yeter*

Seyrânî'nin şiirlerinde dünya-ölüm-ahiret üçgeni içinde dünya ve dünya hayatını anlatır. Özellikle dünya kavramı önemlilik arz eder. Dünya misafırhane biz ise misafırız, yolcuyuz. Annemizin büyük dünyasından yalancılar kahvesi küçük dünyaya geldiğimiz yolculuğumuz ve misafırliğımız, bir gün gelecek bitecek ve sadece bir kalıp olan vücudumuz değil, cesedimiz içinde diri olan ruhumuzla asıl vatanımıza döneceğiz. Onun için dünya-ahiret dengesini sağlamamız gerekir.

*Müminlerin defterine bakarlar
Münafiğın ahretini yıkarlar
Mengeneden bir kıl gibi çekerler
Cesedin içindeki can da misafır.*

Dünya ahiret dengesinde asıl üzerinde durulması gereken husus dengeyi dünya lehine bozmamaktır. Dengenin ahiret yerine dünya lehine bozulması o kişinin ahiretini zıyan eder. Dünyanın bekası yoktur, fanidir. Onun için akıl, izan ve irfan sahipleri dünya bağlanmazlar.

Seyrânî dünyanın faniliğini, hayatın vefasızlığını, insanın son yerinin ahiret olacağını, ölen insanın bir yerde borcunu ödediğini söyler. Dünya ve ahiret hayatının fırında iki pişmez çörek gibi birbirine karşı olduğunu belirtir:

*Bu dünyaya gelen gider
Hakka gidip yerin bulur
Ölenler borcunu öder
Görelim sağlar ne olur*

*

*Dünya ahiret birbirine müşterek
Bir fırında iki pişmez bir çörek
Yerden göğe zahir dikilmiş direk
Olsa bir cihana olmaz iki ad*

İnsanoğlu yalancı dünyaya adımını attığında ağladığı gibi, vefat ederken de ağlar. Bunlar değişmez ebedi kurallardır. Fakiri de, zengini de, sağlamı da, sakatı da zamanı geldiğinde ölür. Seyrânî bu gerçeği sanatkârane bir biçimde sorar:

*Ne hikmettir şu dünya
Gelen ağlar giden ağlar
Soralım yoksula baya
Aslı nedir neden ağlar*

Seyrânî ahiret hayatını, dünyevi hayata tercih edip zulmün devesine binenleri, gafflet denizine dalıp ahireti unutanların kabir ve ahiret hayatlarının ağır olacağını şu mısralarında anlatır:

*İnşallah Seyrânî gelir gidenler
Zulmün devesini yetsin yedenler
Dünyayı ahirete tercih edenler
Necatı imkânsız bahre daldılar.*

Seyrânî şiiirlerinde atasözlerini de ustaca kullanarak fikirlerini daha etkili biçimde ifade etmeye çalışmıştır. Ona göre arif olanın fikir ve düşünce dünyası daha renklidir. Bu yalan dünyada ne ekersen onu biçersin. Çıplağın, açın yanında doymak bilmeyen nice midesi, cüzdanı dolu ama ruhu aç insanların gönlünden neler geçerse de, senin azın, onların çoğundan daha tatlı, daha kıymetlidir. Seyrânî, gamlanıp üzülme; bak gülün dikenine, dağların dumanına, karına, boranına... Seyrânî sen tasalanıp dert etme, hiçbir dert, üzüntü, keder kalıcı değildir; her gün gibi bugünlerde geçer.

*Arif olan adam kılı kırk seçer
Herkes bu dünyada ektiğin biçer
Çıplağın gönlünden kırk gömlek geçer
Amma çoğun azı azın çoğusun*

*

*Kimi dikenini gülünden seçer
Herkes ektiğinin mahsulün biçer
Gam yeme Seyrânî bu gün de geçer
Yüce dağ başında duman geziyor*

Seyrânî yaş kemalini buldu, son yolculuğa az kaldı. Dünya senin olsa beş arşın bezden başkasını götüremeyeceksin. Aklını başına al deli gönüllü Seyrânî; Amel Defterini günahla doldurup, daha fazla günahkâr olma. Yoksa günahın sırtına sarılır; o zaman bu ağırlıkla sırat köprüsünden karşıya nasıl geçeceksin?

*Biçaresin deli gönül naçarsın
Amel defterini bir gün açarsın
Sırat Köprüsünden nasıl geçersin
Günahın sırtına sarılır bir gün*

SEYRÂNÎ'DE YALNIZLIK

İnsanoğlu tek başına yaşayamaz, yaşarsa da bunun tadı tuzu olmaz. Onun için Yüce Yaradan insanları erkekli dişili çift çift yaratmıştır.

Zaman zaman kafa dinlemek ya da nefis muhasebesi yapmak için yalnızlığı seçse de yaratılışı icabı eşe, dosta, arkadaşına ihtiyaç duyar insan. Hele zor günlerde, kara günde, hastalandığında mutlaka yanında, yöresinde kendisine yardımcı olmasa da bir nefes, bir soluk, bir karartı yani birilerini arar. Kemalettin Kamu bu durumu bir şiirinde dile getirir:

*Gözlerimde parıltısı bakır tasın
Kulaklarım komşuların ayak sesinde
Varsın gene bir yudum su veren olmasın
Başucumda biri bana "su yok" desin*

Fuzuli ise yalnızlığını bir başka anlamlı anlatır. Öyle ki yalnızlıktan dolayı içi, ciğeri yanmakta, yüreği sızlamaktadır. Yanında hayatı paylaşacak, kapısını Saba rüzgârından başka açacak, yüreğindeki yangından başka ona sahip çıkacak, yerine göre ağlayıp gülecek, kendisini kucaklayıp sevecek, üşüdükçe ısıtacak hiç kimse, kimsesi yoktur:

*Ne yanar bana âteş-i dilden özge
Ne açar kimse kapımı bâd-ı sabâdan gayrı*

Yalnızlığı bir an olsa da mutluluk ve kafa dinlemek olarak görenler varsa da, yine de yalnızlık istenilen bir şey değildir, hele yaşlılıkta. Allah kimseyi aç ve yalnız bırakmasın.

Gönüller Sultanı Mevlânâ bu hususta "Yalnızlık Allah'a mahsus, her canlı bir eş arar. Taşın kalbi yok ama onu bile yosun sarar." derken "Nietzche" yalnızlığı derin kuyuya benzetir: "Bir derin kuyuya benzer yalnız. Taş atmak kolaydır içine. Ama bu taş dibe inecek olursa, kim çıkarabilir." der.

Yalnızlığı yalnız kalan insanlara sor. Yalnızlık nedir bilir misin? Yalnızlık diş ağrısı ve bir türlü iyi olmayan egzama gibidir. Durur durur geceleyin vurur. Akşam olup da evine çekildiğinde su içersin, çay içersin, bulursan yemek yersin boğazından yırtmadan geçmez.

Duvarlar sana bakar sen duvarlara. Kedin varsa, birazcık da olsa yalnızlığına ilâç olur, kucağına oturur, yüzünü yalar, yanında uyur.

Yatağa girdiğinde uyku tutmaz. Hele hasta isen sabaha kadar kıvranırsın, elinden tutanı, alnına, yüzüne dokunanı ararsın. Yastıkla, yorganla boğuşur bir sağa bir sola dönersin. Yalnızlığın ateş olur, bir kor gibi bütün vücudunu yakar.

Uzun geceler adeta kâbusun olur. Bir an önce sabahın olmasını istersin. Oysa her sabahın içinde nice sabahlar vardır. Yalnızlığından biran kurtulmak için insanlara kalabalığa karışmak, tekrar akşam yalnız kalacağını unutmak istersin birkaç saatliğine olsa da...

İnsanın yalnız kalma durumu kendi isteği ile olabileceği gibi, eşinden ve yurdundan ayrı kalması ve en dramatiği de ölüm sonunda aile reislerinin yalnız kalmasıdır.

Şairimiz Seyrânî, hayatının bir bölümünü memleketinden uzakta, ailesinden ayrı geçirmiştir. Bilhassa bu ayrı geçirdiği surede yanında ve çevresindeki insanları gözetlemiştir. Kimsenin olmadığı yerlerde ağlayarak içini dökmeye ve rahatlamaya çalışmıştır.

Seyrânî bilhassa hayatının son zamanlarında kaderine razı olmuş yalnızlığı kabullenmiştir. Gençliğim elden gitti, gülüm kuruyup diken oldu. Tenhalarda ağlayıp gezerim. İnsanlar öyle vefasızlaştı ki iyi insanlar bile iyiliklerini başka kalker oldular derken yalnızlığın, kimseden bir şey beklemeden yaşamanın daha iyi olduğunu söylemiştir:

*Şu kimsesiz sahralarda
Diken oldu gülüm benim
Uğrun uğrun tenhalarda
Ağlamaktır halim benim*

*

*Ne çare Seyrânî böyledir kader
Taşlara dökülmüş ektiğin biçer
Kemin kemliğinden bana ne keder
İyiler iyilikleri başa kalkıyor*

SEYRÂNÎ’DE ÇALIŞMAK ÇALIŞKANLIK

Kişinin kendisini geliştirebilmesi, hedeflerine ulaşabilmesi ve en önemlisi de hayatını devam ettirmesi için çalışması gerekir.

İnsanlar için de toplumlar için de çalışmak refahın ön şartıdır. İktisat tarihçisi Niall Ferguson, gelişmiş toplumları diğerinden ayıran en önemli özelliklerin başında, çalışma kültürü iş ahlâkının geldiğini söyler.

Hiç kimseye muhtaç olmamak için çalışmak gerekir. Yüce Yaradan; “İnsan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.” buyurarak bize çalışmayı emretmektedir. Ayette bahsedilen çalışma emri dünya ve ahiret için çalışma anlamına gelir.

İnsan iki kutuplu bir varlıktır. Yani maddi ve manevi, ruhi yönü olan bir varlıktır. Bu iki kutuptan hangisinin ön plana çıkacağını belirleyen faktör ise, kendi hür iradesidir.

İnsan bu iradesini dünya ağırlıklı olarak da, ahiret ağırlıklı olarak da kullanabilir veya dengeli bir hayatı tercih edebilir. Doğrusu ve istenilen ahiret ağırlıklı olmasıdır.

Seyrânî başkalarına muhtaç olmamak ve iyi bir kul olmak için çalışmak gerekir. Sağ gözün sol göze faydası olmadığına göre insanoğlu da en yakınına bile güvenmemeli, kendi başını kurtarmalıdır. Kişi çalışırken işlerini ertelemekten zamanında yapmalıdır. Bu hem dünya hem de ahiret için geçerlidir.

*Hazreti İsa’ya indi mâide (sofra)
Yine bozulmadı eski kaide
Sağ gözden sol göze yoktur faide
Bak kendi başının selâmetine*

*

*Sermayesi olan gider kârına
Bugünün işini koyma yârına
Mısır’da Züleyhâ âşkın nârına
Yanmıştır Yusuf-ı Kenan diyerek*

Seyrânî sürekli çalıştığını, çalışkan olduğunu söyler. Hayatın her aşamasında çalışmanın olduğunu, her şeyi ancak çalışarak elde edileceğini dile getirmiştir. Çalışmayan,

yan gelip yatan kişilerin toplum tarafından hoş karşılanmadığı ve kınandığı gibi kendilerinin de paslanacağını dile getirmiştir.

*Tüfeğine acar derler
Demirine Macar derler
Yatan kalbe kocar derler
Kalk kocaoğlan yatçı olma*

Seyrânî hayatı boyunca uykuya hasret kalan ve boşa geçen her gününü gaflet olarak niteleyen ve kendine acıyan Seyrânî; ahir ömrünün boşa geçtiğini ve yaşının da yüze dayandığını söylerken pişmanlık da duyuyor:

*Bir seher vaktinde çekip giderken
Ansızın yollarım düze dayandı
Gaflet uykusunda biboş yatarken
Eyvah geçti ömrüm yüze dayandı*

İnsanoğlunun yeryüzüne gönderiş sebebinin her iki dünya için olacağını söyleyen Seyrânî çalışmanın gerekliliğini şiirlerine yansıtmıştır. Dünyaya gelen herkes mizana çıktığında gülü dikeninden ayırıp seçtiği gibi insan da kendi kulluğunun=amelinin mahsulünü biçecek, yani kulluğunun karşılığını görecektir:

*Kim gülü dikenden ayırıp seçer
Herkes amelinin=ektiğinin mahsulün biçer
Gam yeme Seyrânî bu gün de geçer
Yüce dağın başı olmaz dumansız*

Her çalışmanın bir karşılığı vardır diyen Seyrânî çalışmadan, çile çekmeden, yorulmadan hiçbir şey insanın yanına, ayağına gelmez der. Çoban koyunun sütü, yoğurdu, yağı için dağda koyun güder; iplik dokunmayınca gömlek, çocuk okumayınca âlim olmaz:

*Hiç çoban koyun güder mi dağda
Olmasa gözleri süt yoğurt yağda
Meyvesi bitmedik ağacı bağda
Sökerler Seyrânî daldan kökecek*

*

*İplik gömlek olmaz dokutmayınca
Oğlan âlim olmaz okutmayınca
Ayı var et etmez kokutmayınca
Tilki var ölüyü sinden=mezardan çıkarır*

SEYRÂNÎ'DE SABIR

Zorlu bir dünya hayatı geçirmekteyiz. Hayatın zorluğuna çare ise sabırdan geçmektedir. “Sabır deniz gibidir. Kimileri kıyısında, kimileri yüzünde gezer, kimileri de hiçbirini umursamaz, dibini sezer”. Vereni unuttur, sabrı unuttur.

“Sabır, sabrın içinde gizli ve kıymetlidir”. Sabır; Hazreti Yakup’un hicranı, yürek sızısı olan Mısır’ın ikinci adamı olan Hazreti Yusuf’tur. Yıllarca yaralarına kurtlar düşen ve sabırla dertlerinden kurtulan Hazreti Eyyüp’tür. Kulu Mecnun edip çöllere düşüren aşığın sabrıdır.

*Dillere destandır Eyyüb’ün sabrı
Zindan sultana, Yusuf’un sabrı
Kulu Mecnun eder aşığın sabrı
Acılar içinde bal ister senden
(Rabia Barış)*

O halde sabır, mertebe, lütuf, ihsandır. Sabretmek kurtuluşa sebep olan güzel huydur. Sabır peygamberlerin hasletlerindedir. Bunun için atalarımız “Sabır acı ise de meyvesi tatlı, tadı ise acısında saklıdır”, Sabır selâmettir”, “Sabırla koruk helva olur” demişlerdir.

Belalara sabretmek, kurtuluşa sebeptir. Kuran’ı Kerim’de 70’den fazla sabır ve sabredenlere verilecek sevaplar bildiriliyor:

“Sabredenlerin mükâfatını yapmakta olduklarının daha güzeliyle vereceğiz.” (Nahl, 96)

“Allah sabredenleri sever.” (Ali İmran, 146)

Hayatımızın büyük parçası olan sabır inanç demek, güven demek, teslimiyet demek. Sabır insandan insana değişir. Sabırda zorluk varsa da, kolaylık da, mükâfatta vardır. Allah ona dayanma gücü verir. Yüce Yaratıcı:

“Şüphesiz güçlkle beraber bir kolaylık da vardır. Öyleyse, bir işi bitirince diğerine koyul. Ancak Rabbine yönel ve yalvar.” (İnşirah, 5-8)

İnsan olarak çok sabırsız ve çok acelecimiz hepimiz. Her istediğimiz hemen olsun bitsin isteriz. Oysa her şeyin bir vakti zamanı olduğunu, sonucunun zararlı mı, yararlı mı olduğunu düşünmeyiz. Sözün kısası doyumumuzuz.

Şemsi Tebriz-i, “Sabır dikene bakıp gülü, geceye bakıp gündüzü tahayyül edebilmektir. Ve bilirler ki gökteki ayın Hilâl'den dolunaya varması için zaman gerekir.” der.

Sabır, mutlu ve huzurlu dünyalara açılan kapının altın anahtarıdır. Sabır olmadan başarı, başarı olmadan da huzur ve mutluluk elde edilmez. Şeyh Sadi Şirazi, “Sabır önceleri insana zehir gibi görünür fakat bunu huy edinirsen bal olur.” der.

Sabır hayatımızın her noktasında her saniye, her dakika bizimle beraber olduğunu ve sabredenlerin her iki dünyada da rahat edeceğine gönülden inanalım. İnsan sınava tutulduğu sabır ile insandır.

Seyrânî'ye göre her işin başı nasıl sağlıklısa, sabır da insanın ekmeği aşıdır. İlahi aşka yolculukta ise ilk şart sabırdır. Her şeyin Allah'tan geldiğini bilip, isyan etmeden sabretmek, gözyaşını en büyük sevgili uğruna akıtmaktır.

*Sağlıktır her işin başı
Sabırdır ekmeği aş
Aferin ey çeşmim yaşı
Yar yolunda akışın var*

Seyrânî, sabırla Allah'ın sevgisine ulaşılacağına, sabır ve şükür ile Allah'ın tüm kullarına yardım edeceğini, hiçbir derdi dermansız, hiçbir sorunu çözümsüz yaratmadığını söyler. Allah her zaman sabredenlerin yanındadır ve sabredenler sonunda mutluluğa erişeceklerdir. Onun için hırka ve şal yerine şükürün elbisesini giyelim:

*Seyrânî ne gam yiyelim
Kader böyle ne diyelim
Şükürün libasını giyelim
Tac u hırka ve şal yerine*

*

*Kişi uğrar melamete
Güvenilmez kad kamete
Çıkarır bir selamete
Hakk'ın kulu isem ben de*

Her şeyin Allah'tan geldiğine inanan Seyrânî sabrettiği gibi içinde bulunduğu duruma, varlığa, yokluğa şükretmiş; tevekkülü ve duayı elden bırakmamıştır. Diğerleri yanında Yüce Yaradan'dan kendisinin de duasını kabul etmesini, ağlayan nice kullarını güldürmesini ister:

*Seyrânî seyreder sağ ve solların
Bâb-ı vuslat için bekler yolların
Yeter ağlattığın güldür kulların
Gani duaların müstecab (kabul) eyle*

SEYRÂNÎ'DE ADALET

Adalet ekmek, su, hava gibi insan hayatında büyük öneme sahip ve olmadığı zaman eksikliğini hissettiğimiz toplumsal düzenin korunmasını sağlayan en önemli değerlerdendir.

Adalet; hak sahibine hakkını vermek, haksızlıktan kaçınmak, haksızlığı düzeltmek ve ölçülü hareket etmek anlamına gelir. Adaletin zıddı, zulüm ve insafsızlıktır.

Dünyanın dört şeyle ayakta duracağını belirtirler: Âlimlerin ilmi, Salihlerin ibadeti, cömertlerin sahaveti, el açıklığı, devlet adamlarının adaleti.

Bütün bunlar altın halkalar gibi birbirinin içine girmiş, dünya durdukça eskimeyen ve bir kutup yıldızı gibi sabit olan değerlerdir.

Kutsal Kitabımızın temel kurucu ilk emrinden birisi de adalettir. Her şeyden önce çaresizler çaresi Yüce Yaratıcı adildir; herkese hak ettiğinin fazlasıyla karşılığını verir, hiç kimseye zulmetmez. Zerre kadar hayır işleyen de, kötülük yapan da karşılığını mutlaka görecektir. Kuran'ı Kerim adalet konusunda emir ve tavsiyelerle doludur:

“Ey Davut. Biz seni yeryüzünde halife yaptık. O halde insanlar arasında adaletle hükmet. Heva ve hevesine uyma. Sonra bu seni Allah'ın yolundan saptırır. Doğrusu Allah'ın yolundan sapanlara, hesap gününü unutmalarına karşılık çetin bir azap vardır.” (Sad, 26)

“Ey insanlar. Allah için adaleti ayakta tutup, gözeten şehitler olun. Bir topluluğa olan öfkeniz sizi adaletsizliğe sürüklemesin.” (Maide, 8)

“Hükmettiğiniz zaman adaletle hükmediniz. Allah adilleri sever.” (Maide, 42)

“Allah şüphesiz adalet, iyilik yapmayı, yakınlarla bakmayı emreder. Haksızlığı, fenalığı ve haddi aşmayı yasak eder.” (Nahl, 90)

Peygamberimiz “Bir saat adaletle hükmetmek, 60 sene nafîle ibadetten hayırlıdır.” buyurmuştur.

Adalet; canın da, malın da, mülkün de temelidir. Hürriyet, eşitlik ve kardeşlik ancak bu temel üzerine inşa edilebildiği sürece kalıcı olabilir.

Her samimi Müslüman, adalet mevhumunu ve esasını hayatına mal etmek zorundadır. Adalet her şahısta güzeldir. Fakat devletin başında olanlarda, amirlerde, hâkimlerde daha güzeldir.

Adalet olmayan yerde, adaletle idare edilmeyen toplumda, millet ve devletlerde huzur yoktur, güven yoktur; millet ve devletlerin sadece adı vardır ama kendisi yoktur. Onun için Konfüçyüs, “Devletin hazinesi adalettir.” derken Hint lideri Gandhi, “Adaletsiz rejimi adaletle yıkınız.”; bozkırın altın çocuğu Timur’da “Memleket kılıçla alınır, lakin adaletle muhafaza edilir.” derler.

Adaletin kalesi Hazreti Ömer, “Mülkün temeli adalettir.” derken, iki cihan güneşi Peygamberimiz adaletsiz kukla devlet adamlarına telkinlerde bulunur:

“Adaleti çiğneyen devlet adamlarını cezalandırmayan milletler çökmek zorundadır.” buyurur.

Seyrânî yaşamın her döneminde adaleti aramış ve sorgulamıştır. Seyrânî toplumdaki yerini kendi halinde biri olarak görür, etrafında olan ve bizzat içinde yaşadığı olayları, tüm ayrıntılarıyla gözlemlerken kendisini de gözlemekten geri durmaz. Tüm hata ve suçların/suçluların divanı mahşerde, ahiret gününde mizanda tartılacağını ve ilahi adaletin tecelli edeceğine inanır:

*Aşkın çıkrığın eğerse iği
Seyrânî ateşsiz pişirir çiği
Okkanın dirhemini artık eksiği
Belli olur mizan irfan içinde*

Seyrânî'nin yaşadığı dönemde adaletin yerinde yeller estiğini, insanların yönetimin adaletine güven kalmadığını, hak aramak için gidilen mahkeme rüşvetçi, fetva şüpheli, kadılar ar eylemez, utanmaz haldedir. Oysa İslâm dininin temelinde adalet vardır, haram yememek, rüşvete bulaşmamak vardır.

Toplumda zulüm olmasa adaletin çokta sorgulanmayacağını; oysa toplumda o kadar çok adaletsizlik var ki bu sikkeye bile yansımıştır. Sikkenin bile değerini düşürmüş ve kalp para haline gelmiştir. Bu da insanların adaleti sorgulamasına neden olmaktadır.

Yönetimin, toplumda yaptığı zulmün insanların canını sıktığını, ellerinden bir şey gelmeseyse bile ilahi adalete güvendiklerini söyleyen Seyrânî; ilahi adaleti hiçbir şekilde sorgulamamış ve Yaradanın adaletine hep güvenmiştir.

Adalet istenmez zulüm olmasa
Çarık ayak sıkmaz güneş çıkmasa
Kestiğın sikkenin kalbı çıkmasa
Çalınıp mihengine sinaman beni

*

Varsa söyle zulmün boyun bükmezsın
Bul ehl-i irfânın çile çekmezsın
Adalet küpünün döküp pekmezi
Bu zulmün sirkesi küpünü sıktı

SEYRÂNÎ DE AŞK

Kelime anlamı itibari ile aşk; şiddetli sevgi demektir. Kelimelere, cümlelere sığmayan Aşkın kitabı yoktur. Dünya kurulduğundan beri aşkı kimse tarif edememişse de “Aşkı yine aşk bilir.” demişlerdir.

Yine de Aşk, ozanın dilinde, aşğın gönlünde söz olur, sazın teline iner. Zincir olur, aşğın bağlar. Deryalara atar yüzdürür, çeşme olur, badem olur, yudum yudum içilir. Kilim olur, halı olur, gergef gergef dokunur. Un olur, ince elekten elenir. Arı olur bal yapar, inci olur, altın olur takılır. Yol olur yürünür. Meta olur satılır, iğne olup dikiş dikilir. “Aşkın iğnesi ile dikilen dikiş kıyamete kadar sökülmez.”

Muhyiddin Arabi aşkı üç safhada anlatmıştır: Mecazi aşk, ruhani aşk, İlahi aşk.

Aşk hayatın kendisidir, kâinat aşk üzerine kurulmuştur. Aşk, aklın maverası, gönlün miracıdır. Aşkı olmayanın Kâbe’si nefsidir. Nefse galip gelmenin ilacı sevda yani aşktır.

Aşksız insanların bedenleri çürümüş, ruhları kararmış ve hatta mühürlenmiştir. Mutasavıflara göre oluşumların gerçek sebebi, hikmeti “İlahi Aşk” tır. Ulu Hünkâr Mevlânâ ise aşkı şöyle tarif etmiştir:

“Aşk devletten, iyilikten, gönül ferahlığından, doğru yolu buluştan başka bir şey değildir. Aşkla düş kalk, daima âşıklığı seç.” der.

Aşk insanı Yaradan’ına yaklaştırır. Onun güzelliğini âşık maşukunda görür. İnsani kâmil yapan ve Allah’a, aslına ulaştıranlar da odur. Seyrânî de şiirlerinde hep aşkın, muhabbetin insana kemâle erdireceğini, olgunlaştırıp yücelteceğini söyler.

Seyrânî de aşk (sevda), hakiki aşk, Allah aşkıdır. Allah’a olan aşk, yeryüzündeki tüm sevgilerden, tüm aşklardan yücedir. Allah aşkını içinde çok derin yaşayan Seyrânî’ye göre ona bu aşk Rabbinden hediye eder.

Seyrânî bu ilahi aşka ulaşmak için Leyla Mecnun örneği vermiş; onun gibi ya çölde, ya dağlarda deli gibi gezdiğini söyler. Bunları yaşarken içinde yaşadığı duyguları engel tanımayan sellere, fokur fokur kaynayan katrana benzetir:

*Aşk-ı Mevlâ'ya düşeli
Mecnun'um dağlar gezerim
Katran kaynayıp coşalı
Sel oldum çağlar gezerim*

Şairimize göre insanın fitratında olan güzele, güzelliğe meylinin aslının, Yüce Yaradan'ın cemalini seyretmekten duyulan zevk olduğunu vurgular.

*Hak cemâlinden alınmış
Güzelliğin sermayesi
Güzel sevmekten çalınmış
Aşkın muhabbet mayası*

Seyrânî “Rabbim sana hacet değil Arzuhal” adlı enfes şiirinde Yüce Yaradan'a şöyle seslenir: Rabbim sana muhtacım, yalvararak arzuhalimi=dilekçemi yazıyorum. Tenimde, vücudumda gücüm takatim kalmadı, ben Seyrânî'den yardımını esirgeme.

*Rabbim sana hâcet değil arzuhal
Her nefeste sen âlimsin sözüme
Tenimde canımda kalmadı mecal
Medet senden yokuş ile düzüme*

*

*Yorulmaz Seyrânî hak yolda yelen
Hak rahmeti günah cürmünü silen
Hak yanında kendin günahsız bilen
Gam yemez de bana günahkâr dese*

Amelim bozuk, iyi bir kul olamadım, isyan denizinde boğulmak üzereyim. Kutlu gecelerde bile gafil olan kulunu, gaflet uykusundan uyandır.

*Amel sazım bozuk düzen çalmışım
İsyan deryasına düşüp dalmışın (m)
Aziz gecelerde gafil kalmışım
Nevm-i gaflet düşman imiş gözüme*

Aşkın ateşiyle yanıp tüten ve viranelerdeki baykuş gibi öten kulunu, cehennem ateşine atma.

*Düzemedim turna gibi katarım
Viranede baykuş gibi öterim
Ben aşkın nârına yanıp tüterim
Hayrettedir tamu nârî özüne*

Şimdiye kadar hep nefsimin esiri oldum bu yüzden her türlü derdi, belâyı satın aldım.
Amel defterim açıldığı zaman Seyrânî'nin suçunu yüzüme vurma.

*Hava-yı nefsimle ettim ülfeti
Başa satın aldım gamı mihneti
Açıldığı zaman amel hücceti
Seyrânî'nin cürmün vurma yüzüne*

Seyrânî'nin ilahi aşkı konu alan şiirleri beşeri aşkı konu alan şiirlerine oranla oldukça fazladır. Allah Resulüne "Yâr" diye seslenerek O'ndan yardım, şefaati olmasını ister:

*Bende bir ateş var yanmadan tüter
Tütünsüz ateşe yandığım yeter
Lütfuna muhtacım iş senden biter
Sensin cümle derde derman olan Yâr*

Yine Hazreti Muhammed'e âşık ve sadık bir mümin olan Seyrânî, iki cihan güneşine olan sevgi ve bağlılığını şu gazelinde dile getirmiştir:

*Zülfün gibi âh aklım perişan efendim
Kurban tenine bende olan canım efendim*

*

*Divaneyim aşkınla değil elde iradem
Usanmaya yok elde imkânım efendim*

*

*Her derde deva olmaya var sende liyakat
Aşkın bilirim derdime derman efendim*

*

*Kalbimde karar eyledi nakşi hayalin
Gülşendeki güller gibi hanedanım efendim*

*

*Seyrani'ye ver varın yok değil asla
Ey vâcib-i mevcudu kerem kanini efendim*

Seyrânî'nin aşkı tarifi çok orijinaldir. Ona göre aşk her yiğidin harcı değildir, demir leblebidir; unu öğüten kepekten ayıran değirmen, temizleyen ince elektir:

*Aşk atlası dokunsaydı ipekten
Girmeyen kalmazdı deli tepekten
Değirmen öğütür unu kepekten
Temizleyen ince elek sevdiğim*

Seyrânî her türlü güzelliğe tutkun, seven, sevgisini en güzel bir biçimde dile getiren içli, usta bir âşıktır. "Aşk insana acı verir ama yüceltir." diyen Seyrânî, "Aşk iğnesiyle dikilen dikiş kıyamete kadar sökülmez." der. Sevgilisinin de şu vasıflarda olmasını ister. Aslında bu özellikler ve özellikler eğer bulursa her insanın aradığı vasıflardır.

Servi boylu, ince belli, beyaz tenli, al yanaklı, gözleri sürmeli, yüzleri değirmi, ak gerdanı benli, ufak inci dişli, çatma siyah kaşlı ve sözleri şeker bal olmalıdır.

Seyrânî diğer âşık ve şairler gibi aşkın cefasından şikâyet etmez. Ona göre beşeri de olsa her âşık gibi saygıdeğerdir. Çünkü hakiki aşka (ilahi aşka) dönüşme ihtimali vardır. Onun için Fuzuli'nin "Aşk derdiyle hoşem, el çek ilacından tabip." derken Seyrânî de en büyük sevgili yolunda çekilen acılar; seven için tabibin verdiği merhemden daha iyi diyor ve aşk acısından memnuniyetini şu dizelerle ifade ediyor:

*Ey tabib elden gelirse yaremi gel emleme
Yâr elinden gelmedir bu yareyi (yarayı) merhemleme*

Seyrânî de her insan gibi sevmiş, sevilmiş, gönlüne gireni olmuştur. Sevgililer bazen pek nazlı olur, kendilerini ağırdan satarlar aşığını kul köle edip dillere düşürürler. Seyrânî de sevgilinin sitemlerinden fazla usanmış olacak ki şu güzel anlamlı mısralarında pişmanlık da duyuyor:

*Güzel sever isen gerdanı benli
Her güzelin kahrı çekilmez imiş
Ben bağrımı toprak sandım taşımış
Meğer taşa tohum ekilmez imiş*

"Âşık gönüller kolay kolay ölmez, ölse de hep diridirler." diyen Seyrânî; zaman zaman gözlerini süzen, kaşları ok olup yüreğine batan sevdiğinden az çekmiş değildir:

*Acep güzel sana neyledim bilmem
Sensin bu dertlere daldırdın beni
Gözüm yaşlı kaldı ağlarım gülmem
Yok elimden tutup kaldıran beni*

*

*Yar zülfünden bana gelen kokunun
Sebep ne ki hatırıma dokunun
Bu âlemde yine mihnet okunun
Sensin nişanına aldıran beni*

*

*Mimar olan elin çekmez yapıdan
Biçare Seyrânî geçmez kapıdan
Aşkın gemisine edip kapıdan
Sensin deryalara saldıran beni*

Seyrânî şu enfes dörtlüklerinde de sevgiliye sitemi ayyuka çıkıyor ve ona şunları diyor: Ela gözlüm benden neden kaçıyor, yüz vermiyorsun? Fakir isem de benim de diğerleri gibi bir kalbim yok mu? Ben de diğerleri gibi seni sevemez miyim? Yoksulum diye tenezzül etmiyorsan bir başkasından ödünç alayım.

Seyrânî, gönül kapısını açmış kapıda bekler. Yüreği senin için atan hakir ve fakire karşılık ver; ister beni azat eder, istersen öldür:

*Ela gözlüm niçin benden kaçarsın
Eller kadar seni sevemez miyim?
Bilirsin kendime ederim zarar
Sana bir bergüzar veremez miyim?*

*

*Kaşların yay kirpiklerin ok ise
Benden başka sevdiceğin çok ise
Bir yoksula tenezzülün yok ise
Elden ödünç alıp veremez miyim?*

*

*Seyrânî kapında daima kuldur
Diler azat et dilersen öldür
Suçum ne efendim isyanını bildir
Bilmem kötü müyüm yaramaz mıyım?*

Seyrânî de her insan, âşık gibi köyünden sevdiğinden o kadar uzak kalmış ki, onların hasreti ile yüreği dağlanıyor. Yüreğini turnaların kanatlarına bağlayarak, uçan kuştan, esen yelden, dağlardan yardım isterken, sevdiğinden de kanayan yarasına merhem olmasını istiyor:

*Seher yeli sen Mevla'yı seversen
Sılada bir yarım var, seher yeli
Bu kâğıt içine üç beyit yazdım
Bul sen tenhada ver, seher yeli*

*

*Uzak giden memul belki vatandan
Çoğaldı noksanım damarda kandan
Eğer Seyrânî'yi seversen candan
Yarasına durma merhem sar güzel*

SEYRÂNÎ'DE ÖLÜM TEMASI

Şu yalancılar kahvesinin en şaşılma ve yanılmaz konularından ve en acı gerçeklerinden biri hiç şüphesiz ölüm vakasıdır. Öyle ki her kanun değişir, her yeni eskir ama ölüm kanunu hiç mi hiç değişmez, değişmeyecek. Çünkü Yaradan böyle koymuş, doğumu da ölümü de yaratmış.

İbret alana, duyana, görene dünya bir imtihan ve ibretler mahşeridir. İlk bakışta insana içi boş ve tatlı gelir, nefse tazelik ve canlılık verir. Fakat nefsinin esiri olanlara, mal mülk peşinde koşanlara bir girdaptır. Suyu çöldeki gibi serap, çocukların heves edip yaladığı elma şekeridir. Dışı boyalar ve renkler cümbüşü, içi ise viraneler yurdudur. Ona aldananları yerin altına indirir, nefessiz, aşksız, yurtsuz bırakır.

“Her canlı ölümü tadacak ve sonunda dönüp huzurumuza geleceksiniz.” (Ankebût, 29 / 57) ve “Doğrusu biz Allah’a aidiz ve kuşkusuz O’na döneceğiz.” (Bakara, 2 / 156) buyuran Yüce Yaradan’ın buyruğuna (emrine) insanoğlu yine de vurdumduymaz görünür; ta ki beli bükülüp, dişleri dökülüp, eli ayağı tutmaz hale gelince bu değişmez gerçeği daha iyi anlar.

İnsan ve canlı olan her şey ölüme mahkûmsa da insanoğlu bu çile ve ibretler yurdundan ferman boynuna asılmışken yine de gitmek istemiyor üstat Necip Fazıl’ın dili ile ölüme (ecele) çare arıyor:

*Gökte zamansızlık hangi noktada?
Elindeyse yıldız yıldız hecele
Hüküm yazılıken kara tahtada
İnsan yine çare arar ecele*

Seyrânî ise güreşe çıkan Ecel Pehlivanı=Azrail Hazreti Yusuf’un güzelliğinde olsa da yine de sevilmeyen diyor:

*Seyrânî Azrail gelse kovulmaz
Vermeyince canı baştan savulmaz
Hüsn-i Yusuf olsa ecel sevilmeyen
Öperken ısırp dişlemesi var*

Hazreti Yusuf'un güzelliği peygamberlere ait mucizelerden biri olarak değerlendirilir. Yusuf gelmiş geçmiş en güzel insan ve erkek olarak bilinmektedir. Allah onu mükemmel bir biçimde yaratmıştır. Hatta Yusuf'un o kadar narin ve yumuşaktır ki bir yeşil yiyecek olsa, boğazından geçerken yediği yeşilliğin rengi belli olurdu demişlerdir.

Saçları uzun ve güzeldi. Vücudu çok narindi. İlikleri bile görünürdü. Ayak tabanından bakılırsa, yüzünü görmek mümkündü.

Vücudu balıketli, boylu, boslu, zarif ve güzeldi. Konuşması çok mülayimdi. Saçları mis gibi kokardı. Geniş yüzlü, iri gözlüydü. Kaşları birbirine bitişikti ve ağzı küçüktü. Beli ince, kalçalı ve tombul kolluydu.

Bir başka şiirinde de ecel pehlivanının güreşe çıktığını akrep ve çıyanların da üleşi yemek için sabırsızlandığını şöyle anlatır:

*Sanma ki arkadaş dünya dölüşe
Ecel pehlivanı çıkmış güreşe
Mezarlı mezarsız yatan üleşe
Gelip akrep çıyan bir gün çöküşe*

Oysa değindiğimiz gibi insan ölmek için vardır. Hayatla ve ölümlle imtihan edilmek, sınanmak için vardır. İnsan başkasının ve en yakınının ölümünü görmesine rağmen yine de kendisine yakıştırmaz; daima erteler. Oysa ölüm denilen gerçek insana o kadar yakın ki, "Ölüm şahdamarınızdan daha yakındır da uzak zannedersiniz." buyuruyor Yüce Yaradan.

Adaletin kalesi Hazreti Ömer de: "Ölümü yatarken yastığınızın altında, kalkınca da burnunuzun ucunda görün." diyor.

Derler ki ölüm herkese eşit mesafededir. O, bir nefeslik mesafededir. Urganda da var, yorganda da var. Onun yaşı yoktur. Ummadığın anda seni kucağına alır, kabre indirir.

Ölüm bu kadar yakın olduğu halde, yine de ona inanmamış gibi yaşamaya devam ederiz. Bize biraz daha uzak diye ölüm gerçeğini zamana hapsedersen de bir gün bakmışız ki bizde o tahta atın içine girmişiz.

İnsan ömrü uzun görünse de çok kısadır. Fakat kısa oluşu, şu veya bu kadar sene oluşundan değil, fani oluşundandır. Ne kadar yaşarsan yaşa toplarsan üç gündür, o da son gündür.

Ömür dediğimiz nedir?
Üç gün hilal, üç gün bedir
Haftaya boş kalır sedir
Say bir karış, say bir adım
Geçti gitti, anlamadım
(Abdurrahim Karakoç)

İbretli ve ürkütücü olan ölüm hakikatini Seyrânî insan ömrünü can ipini döndüren ve kopan kirmene, sulak vadide açan ve dikenini kendisine zarar vermeyen ve sonrada gün gün solan güle benzeterek, insan hayatı ile kıyaslar. Yaratılmışların bu dünyadan göç edeceklerini, ecel onların da kapılarını çalacağını belirtir:

Can ipini ten yükünden
Saran kirmen ular bir gün
Sulu yalçınlar önünden
Açılan gül solar bir gün

Yine Seyrânî'nin diliyle gülün dikenini nasıl güle zarar vermez onu korur ise altına girdiğimiz sadık yârimiz toprak da bizi korur, incitmeden başımızı tarar, hem de saçlarımızı yolar:

Gül dalına diken yarar
Diken güle vermez zarar
Toprak bir gün başın tarar
Saçlarımızı yolar bir gün

Dünya bir gün batacaktır. Her canlı gibi kısa ömürlü bülbül ile uzun ömürlü karga da ölecektir. Dost kara, doyuran toprak bir anne şefkati içinde üstümüze yorgan olup burunumuza, kulağımıza, gözlerimize dolacaktır. Bedenimizi çürütüp aslına döndürecektir:

Dünya olur bir gün harap
Ne bülbül kalır ne gurab
Rızka sebep olan turab
Gözlerine dolar bir gün

Seyrânî sözlerine devam eder. Her oyunun sonu olduğu gibi dünyanın da bir sonu vardır. Sonsuz kudret sahibi Allah, ölüm zamanı gelenlerin habersizce canını alır ve kollarını boynuna dolar.

*Kudret koçunu koyuna
Katmış seyreder oyuna
Ecel kolların boynuna
Habersizce dolar bir gün*

Ölüm herkesi yaşına, başına, makamına, zenginliğine, fakirliğine bakmadan herkesi hizaya getirir. Hükümdar da, paşa da, bey de, zengin de, fakir de olsa bir metrelik kefene sarılır. Hepsisi de dikişsiz elbise giyer. Şairimiz Seyrânî bu gerçeği bir kez daha mısralara yükler:

*Makamımız ala karlı dağ olsa
Etrafı lale sümbül bağ olsa
Her ne kadar paşa olsa bey olsa
Yakasız gömleğe sarılır bir gün*

Gazneli Sultan Mahmut da Seyrânî'yi tamamlar:

*Yoklansın kafatası mezarda her ölenin
Farkı var mı bakalım hükümdarla kölenin*

Seyrânî sözü kendisine getirir; sonsuz kudrete duanı eksik etme. Her canlı gibi sende bir gün öleceksin. Ölüm anında dünyaya ait güzel ve kötü her şey dünyada kalır. Son secdesiz namazın birileri tarafından kılınır. Ey Seyrânî; ne nefesin kalır, ne gözlerin görür, ne de kulağın işitir.

*Acı tatlı yenmez olur
Yalan gerçek denmez olur
Taş çarhıla dönmez olur
Hep kesilir sular bir gün*

*

*Çal Seyrânî durma sazın
Hakka eyle niyazın
Sana secdesiz namazın
Kısmet olan kılar bir gün*

SEYRÂNÎ'DE İSLAMİ MOTİFLER

Namaz

Namazın dindeki yeri çok büyüktür. Başın vücuttaki yeri gibidir. Kıyamette kulun ilk sorguya çekileceği ibadet, namazdır. Namazı doğru kılanın ağaçtan yaprakları döküldüğü gibi günahları dökülür.

Hadislerde namaz, Allah'ın hoşnut olduğu bütün amellerin en faziletlisidir. Rızkın bereketi, duanın kabulüdür. Kâbe'de ışıktır. Sıratı yıldırım gibi geçiricidir. Cennette başa taçtır. İmanın başı, gözün nuru ve cehennemden kurtarıcıdır. Şu güzel şiir beş vakit namaz kılmanın faziletini nede güzel anlatır:

*Cümle azadan günahlar dökülür
Namaz için abdest aldığıın zaman
İki melek gelir yanında durur
Sabah namazını kıldığıın zaman*

*

*Gökten yere iner bütün melekler
Meleklerle müştak olur felekler
Kabul olur onda bütün dilekler
Öğle namazını kıldığıın zaman*

*

*Arşın altında Muhammed âlemi
Acep bizde ona ümmet ola mı?
Hak Teâlâ kendi alır selamı
İkinci namazı kıldığıın zaman*

*

*Cennet olur müminlerin durağı
Kadir Mevlâm yakın eder ırağı
Eğerlenmiş getirirler burağı
Akşam namazını kıldığıın zaman*

*

*Derviş dedem bir gün yüzün örtülür
Allah mizan kurmuş, günah tartılır
Tekmil azan azaplardan kurtulur
Yatsı namazını kıldığıın zaman*

Seyrânî iki güzel şiiri ile namazın ve namaz kılanın faziletini anlatır. Birinci şiirde; namazın Peygamberimize arz olunup Müslümanlara farz olduğunu, kılanın sevabını artırdığını, dinin direği, karanlıkların ışığı ve sırat köprüsünün Burak'ı olduğunu anlatır ve sonunda şöyle der: Gafil olma namazını kıl, Hakka= Allah'a dayan, günahkâr olma:

*Peygambere arz olundu
Gafil olma kıl namazı
Üstümüze farz olundu
Gafil olma kıl namazı*

*

*Namazı emreden haktır
Kılana sevabı çoktur
Namaza hiç özür yoktur
Gafil olma kıl namazı*

*

*Namaz dinin direğidir
Karanlık yer çırağıdır
Hem sıratın burağıdır
Gafil olma kıl namazı*

*

*Bu Seyrânî söyler hemen
Kıl namazı hakka dayan
Günahkâr olur kılmayan
Gafil olma kıl namazı*

Seyrânî'nin ikinci şiiri adeta birincisinin devamı gibidir. Beş vakit namazı kıl; Allah'ın has kullarından ol, gönlün gül bahçesi gibi açılınsın, cehennem ateşinden kendini kurtar. Sakın şeytana uyma, hem ondan hem de Allah'tan korkmayan kuldan uzak ol:

*Beş vaktini kıl da gözet Sübhani
Cehennem nârından kurtar bu canı
Yanaşma şeytana aldatır seni
Şeytanın konduğu daldan irak ol*

*

*Beş vaktini kılan Hakkın hasıdır
Vebali bilmeyen kişi asidir
Gönüllerin yeri gül bahçesidir
Bülbülün konduğu gülden irak ol*

*

*Seyrânî der ki Hak benim arkam
Hak benim arkamda ben kimden korkam
Fazilet ehli ol isteme görkem
Mevlâ'dan korkmayan kuldan uzak ol*

Cennet-Cehennem

Cennet inananların ve güzel ahlaklıların gireceği her türlü rahatlığın olduğu yerdir. Seyrânî buraya ancak Hak için gönlü çarpanların girebileceğini belirterek şöyle der:

*Mağrip dediğimiz şark olur bir gün
Mümin münafık fark olur bir gün
Cennet libasına gark olur bir gün
Hak için sineyi üryan olanlar*

Cehennem, ateşinin yakıtı taş ve insanların olduğu belirtilen bir yerdir. Seyrânî cehennemden kurtulmanın Allah'ın isteklerini gözetmek ve beş vakit namaz kılmakla mümkün olabileceğini, cehennemde günahkârların yanacağını şöyle belirtmektedir:

*Beş vakit kıl da gözet Sübhânı
Cehennem nârından kurtar bu canı
Yanaşma şeytana aldatır seni
Şeytanın konuştuğu daldan uzak ol*

*

*Yolcu ateş yanmalı ile yol yanmaz
Erenlerin dokuduğu çul yanmaz
Cehennemde günah yanar kul yanmaz
Ben günahattan sürmelenmiş gözlüyüm*

Sırat Köprüsü

Kıyamet gününde cehennem üzerine sırat köprüsü kurulur. Bu köprüde kaypak yerler, ayakların kayıp sabit kalmayacağı kısımlar, kapanlar, demirden kelepçeler, dikene benzer kılıçlar vardır. İmanlı kişiler, amellerine göre, göz açıp kapamadan, ya şimşek gibi, ya hızlı uçan bir kuş gibi, ya iyi koşan asil bir at hızıyla geçer giderler. Böylece bir Müslüman ya hiç zarar görmeden veya yara bere içinde geçip kurtulur. Yahut feci şekilde cehennem ateşine düşer. (Buhari, Müslim)

Cehennem ateşi, sıratı geçen müminlere, “Ey mümin, tez geç, senin nurun nârımı (ateşimi) söndürüyor.” der. (Taberânî)

Kıyamette mizan ve Sırat Köprüsü, şehidi rahatsız etmez. (Beyhekî)

Sırat köprüsü, cehennem üzerinden, cennete giden yoldur. (Hatîb)

Sırat köprüsü geçilirken yedi yerde yedi şeyden sual edilecektir: İmandan, namazdan, zekâtıdan, oruçtan, hacdan, kul, ana baba hakkından, gusledip etmediğinden.

Süleyman Ateş'e göre bütün bunlar maalesef sözüm ona din uzmanlarının zamanla yaptıkları, İslâm öncesi inançlardan, hatta Uzak Doğu inançlarından esinlenmiş senar-yolardır. Yunus Emre bunu fark ettiği için alaylı şu mısraları söylemiştir:

*Sırat kıldan incedir, kılıçtan hem kesincedir
 Varıp onun üstünde evler yapasım gelir
 Dibinde gayya (cehennem çukuru) içi nar ile pürdür (doludur)
 Varıp o gölgelikte biraz yatasım gelir
 Derviş Yunus bu sözü eğri büğrü söyleme
 Seni sigaya (hesaba) çeker bir Molla Kasım gelir.*

Seyrânî, hesaplaşmaların mahşerde görüleceğini, sırat köprüsünden geçmek için iyi bir insan (mümin) olmanın gerektiğini belirtir ve şöyle der:

*Yedi yıldız doğdu üçü terazi
 Kavuştu ülkere gitti terazi
 Yarın mahşer günü ararlar bizi
 Mizan terazisi kurulur bir gün*

*

*Biçaresin deli gönül naçarsın
 Amel defterini bir gün açarsın
 Sırat köprüsünden nasıl geçersin
 Günahın sırtına sarılır bir gün*

Seyrânî; bir başka şiirinde de sevgili uğruna başını vermekten çekinmeyen, özü de sözü de doğru, sırat köprüsü gibi ince sözlü olduğunu söyler:

*Gönül serden geçer yardan geçemez
 Bağlanmış ikrara kavi özlüyüm
 Her sözüm dinleyen özüm seçemez
 Sırat köprüsünden ince sözlüyüm*

Gıybet Dedikodu

Bir kimsenin hoşuna gitmeyecek şeyleri başka bir deyişle, kendimize söylendiği zaman hoşlanmayacağımız bir şeyi arkasından konuşmaktır. Halk arasında dedikodu, gıybet aynı anlamda kullanılır.

Gıybet kişiliksiz, zayıf, zelil, manen ve ahlaken aşağı mertebede olan daha ziyade çukur insanların yapabileceği bir davranıştır.

Ne yazık ki çoğumuzun en çok yaptığı şeylerin başında dedikodu, gıybet gelir. Böyle bir hastalıktan kendimizi frenlesek de yine de yapmaktan marazi bir zevk duyarız.

Gıybetin konusu daha doğrusu ajandası dolu, konusu çok bol ve çok geniştir: Kişinin bedeni, nesebi, ahlakı, işi, maaşı, inancı, elbisesi, evi, arabası yanında fiziki durumu da dedikodu konusu olabilir.

Gözünün şaşılığı, burnunun şekli, saçlar, varsa kelliği, göbeği, boyunun uzun ve kısalığı, rengi gibi.

Dil ile yapılan gıybet haram olduğu gibi el, kol, göz, kaş işareti ve yazı ile gıybet ifade eden her harekette de gıybettendir.

Rabbimiz gıybet etmeyi şiddetle yasaklamış ve büyük günah olduğunu ve gıybeti ölü kardeşinin etini yemeye benzetmiştir:

“Ey iman edenler! Zannın çoğundan sakının; çünkü bazı zanlar günahtır. Gizlilikleri araştırmayın, birbirinizin gıybetini yapmayın; herhangi biriniz, ölmüş kardeşinin etini yemekten hoşlanır mı? Bak bundan tiksindiniz! Allah’a itaatsizlikten de sakının. Allah tövbeleri çokça kabul etmektedir, rahmeti sonsuzdur.” (Hucurât, 49 / 12)

Gıybeti tasdik eden dinleyende gıybeteye ortak olmuş ve günah işlemiş olur. Gıybeti yapan kimse hakkını helal ettirmedikçe günahından kurtulamaz. Çünkü kul hakkını Allah bağışlamaz.

Seyrânî gıybet konusunda insanların birbirlerine iyi davranması gerektiğini, herkesin ayıbının olduğunu, fitne okunu atıp birbirinin ayıbını yüzüne vurmamasını söyler. Çokları kendinin bin bir türlü derdi, tasası varken bile başkalarını çekiştirmekten zevk alır. Böylece şeytana ile ortak hareket eder ve şeytan da onun sözlerini=nefsini göklere çıkarır, taşır:

*Mümin odur eğer iman olursa
Gönül gözden düşer yaşı kurursa
Kim kimin ayıbını yüze vurursa
Fitne atar keman andadır*

*

*Çokları gıybetin eder söyleşir
Kendi derdi var iken eli söyleşir
Sanmayın ki dünya bir gün döleşir
Şeytan bu nefisi marşa çıkarır*

Haram

Dinen yapılması ve yenilip içilmesi kesin olarak yasaklanmış olan Allah'ın izin vermediği, menettiği şeylerdir.

Seyrânî'ye göre en kötü alışkanlık harama el sürmek, dokunmak ve haram yemektir. Haram konusunda düşüncesini derinleştiren Seyrânî aslında seçme hakkı verilse kimse harama kolay kolay yaklaşmaz düşüncesindedir.

Haramı seçen kişilerde helale ulaşmasının güçlülüğünü "Tarlasına tohum eken / Helal mahsulünü biçer mi bilmem?" şeklinde ifade etmiştir.

Eğer sende zerrecik iman varsa dünya tamahına yalan söyleme ve harama el sürme, helak olursun. Feyli bozuk, yani kötü niyetli, düzenbaz, ahlaksız ve zalim olanlar ektiklerini biçecekler:

*Aşkın olmaz mı çile çekmezi
Çilenin olmaz mı boyun bükmezi
Helâl süte katan haram pekmezi
Seçmek murad etse seçer mi bilmem*

*

*Bülbüle gül yarar deveye diken
Çiledir aşkın boynunu büken
Tarlasına haram tohumu eken
Helal mahsulünü biçer mi bilmem*

*

*Varısa sendeki zerrecik iman
Dünya tamahına söyleme yalan
Harama el sürme yıkılır binan
Feylinden çekecek zalim olanlar*

SEYRÂNÎ’DE SOSYAL ELEŞTİRİ HİCİV TAŞLAMA

En etkili şiirlerden birisidir hiciv. Nükte, hiciv zekânın bir bakıma çiçeğidir.

Bir kişiyi bir toplumu ya da bir durumu iğneleyici sözlerle eleştirilmesine hiciv=taşlama denir. Hiciv şiirlerine yazı ile yazılmış karikatürlerde denilebilir.

Hiciv şiirleri güldürürken düşündürmek, yermek, övmek, eğlenmek, dalga geçmek için yazılır. Türkülerin, bilmece, fıkra, tekerleme, destan, hikâye ve atışmalarda da hiciv örnekleri görülür.

Âşık ozonlarımızın pek çoğu döneme ışık olmuşlar, taşlamaları ile o dönemi sevap ve günahlarıyla dile getirmişlerdir. Bir bakıma halkın gözü, duyan kulağı, söyleyen dili, yüreği olan âşıklarımız bozulan adalet sisteminden tutunda toplumsal anlaşmazlıklar ve yanlış gidişe korkusuzca karşı durmuşlardır. Attıkları kelam (sitem) taşları ile bilhassa suyun başında bulunan nice yetkililerin kafalarına, göremeyen gözlerine, duyamayan kulaklarına fırlatmışlardır.

Bunu cesaretle yapanların çoğu sürgünü göze almış bazıları da eleştirilerini canları ile ödemişlerdir. Tenkit, taşlama konusunda en önde yer alan Seyrânî kendi ifadesiyle, ecele bile mihnet etmeyen bir şairdir. Onun cesareti, korkusuzluğu hiciv ve mizah vadisindeki şiirlerinde açıkça görülür.

Bu yönü ile halk şiirinin Nefi’si olarak nitelendirilse de onun hicivleri Nefi’nin ki gibi bireysel değildir. Hicvederken sözüne kuvvet vermek için müstehcen sözlere, küfre tenezzül etmez. En fazla “hayvan” der.

Seyrânî’nin hicivleri dört noktada odaklanmıştır: Yönetim, dini hizmetler, adalet ve cemiyet. Onun çağdaşı olan diğer âşıklardan ayrılan bir özelliği de dönemin sosyal olaylarına kayıtsız kalmamasıdır.

Seyrânî’nin gözü peklığı yanı sıra içerisinden çıktığı ve halkın sesi, kulağı olmak gibi bir işlevi üstlendiği için halk ozanlığı kimliğini de yansıtmaktadır. Seyrânî kendisinden önceki ozanlar gibi alışılmış konu sınırlarını aşan, çağdaş olayların, oluşumların içine girmeye çalışan, bunları eleştirel gözle değerlendirmeye yönelen bir âşık olarak özellikle dikkati çekmektedir.

Seyrânî gördüğü yanlışlıkları padişah da sadrazam da olsa görmemezlikten gelmeyen ve şiirlerinde en ağır şekilde eleştiren korkusuz bir şairdir. Şiirlerinde sosyal konulara

getirdiği tenkitleri ile dikkat çekmektedir. Pek çok şiirinde yergiyi ön plana çıkarmış, taşlamalarında haksızlığa, rüşvete, zalimliğe, müsrifliğe, toplumsal dengesizliklere, kaba sofuluğa, devrindeki ekonomik bozukluklara, yağcılığa, devlet büyüklerine yandaş olanların işgüzarlıklarına, ahlaksızlıklarına ağır tenkitler getirmiş, kıvrak dil, ince zekâsı, dile ve şiir tekniğine son derece hâkim deyiş kudretiyle şiirler söylemiştir.

Gösteriş için ibadet eden sofulara, sonradan türeyen kabadayılara, dini şeriatı hiçe sayanlara, sarhoşlara, yaramaz ve ahlaksız insanlara taşlamalar ve yergiler yazmış; çağındaki ekonomik buhranlarını, paranın değer kaybını ve enflasyonu fark eden, ilk âşık o olmuştur.

Seyrânî Anadolu halkı yokluklar içinde boğuşurken çökmekte ve birçok kurumu çürümekte olan bir imparatorluk içerisinde savurganlığın alıp yürümesi, saraylar ve köşkler yapılması Seyrânî'yi çok rahatsız etmiştir. Zira ülke sıkıntılı bir süreçten geçmekte, halk sefalet içinde hayatını devam ettirmektedir. İstanbul'da himaye edilmesine ve ağırılanmasına karşın, saraya dönük eleştirilerinden hiçbir zaman kaçmamıştır.

Her kim olursa olsun yüklendiği görevin şuurunda olmalıdır. Bu kişi sultan da olsa haddini bilmek, gerekirse ona haddi bildirilmelidir:

*Sultan isen, koyma koynunda vebal
Her işin sonunda var elbette vebal
Bir mezaristana gir, eyle sual
Kimdir o hak ile yeksan olanlar*

Seyrânî Topkapı Sarayı varken, Dolmabahçe Sarayı'nın borç para ile Sultan Abdülmecit tarafından inşa edilmesini israf olarak görür ve ağır bir şekilde eleştirir. Sultan Abdülmecit için şunları söyler:

*Herkes belasını azdı da buldu
İnsanda evvelki sadakat ne oldu
Eski sarayları beğenmez oldu
Yere sığmaz oldu sultan olanlar*

İmparatorluğun merkezindeki bu çürüme hayatın diğer alanlarına da yayılmıştır. İmparatorluğun kolu kanadı olan Anadolu halkı vergiler altında ezilmektedir. Ekonomik sıkıntılar halka yüklenip vergilerin çoğaltılarak, arı yetiştirenlerin ballarına kadar vergilendirilmesi; köylere, kasabalara giden tahsilat memurlarının fakir, fukaranın ineğini, halı ve kilimini alması, Seyrânî'nin kelle pahasına da olsa yiğitçe ortaya atılıp İstanbul'u ağırçasına eleştirmekten geri kalmadı:

Çam çırak kaz, mumu bulursa yakar
Toprak damlı evler her yağış akar
Emr-i fermanından biz olduk korkar
Kovanlar kurudu balım kalmadı

*

Fukarada kaldı sadece sabır
Kefensiz ölmeye ararlar kabir
Reva mı mümine cezayı tedbir
Eve haciz girdi kilim kalmadı

*

Âşık Seyrânî'yim oktur sözlerim
Olan melaneti görür gözlerim
Rızayı hak için döğdüm dizlerim
Kulun azabından halim kalmadı

Seyrânî'nin taşlama ve haşlamasından sadaret=sadrazamlık makamına oturan vezirlerde nasibini fazlasıyla alır. Ancak padişah ahırının seyisi bu kişiler, bu makamın hakkını veremedikleri gibi halka zulümden de geri kalmazlar:

Küçük lokma ile dolmaz avurdu
Ne yaman insanı kasdı kavurdu
Cihanın külünü göğe savurdu
Geçti sadarete hayvan olanlar

*

Gelmez artık şu dünyanın iyisi
Vezir olmuş has ahırın seyisi
İtin emmisidir kurdun dayısı
Sürüyü güdecek çoban kalmadı

*

Bitmez oldu harmanların eyisi
Hurma tadı verir erik kayısı
Sadrazam etsen eğer seyisi
Ölmüş eşek arar nalın sökecek

Şiirin diğer kıtalarında devletin önemli makamlarına atanan hilekâr, rüşvetçi ve halkın durumu ile ilgilenmeyen, ancak kendi menfaatini düşünen devletlileri de eleş-

tirir. Bunların başında gelen memur tipi kadılardır. Kadıların rüşvet almalarından, şeriat kurallarının bilinmemesinden ve halkın cahilliğinden, paranın pul olduğundan bahsedilir:

*Rüşvet ile hâkim verir hücceti (seneti)
Hüccet ile kadı alır rüşveti
Halk bilmiyor dini şeri sünneti
Bozuldu sikkenin tuncuna kaldık*

Adalet dağıtanların bozulmuşluğundan dolayı Seyrânî, tanzimatla adaleti düzeltmek için yeni mahkemeler kurulmasının da bir işe yaramadığını, rüşvetin çeşme gibi aktığını, kazların ise kadılara adeta uçarcasına rüşvet olarak verildiğini şu dördlükte ifade eder:

*Mahkeme meclisi icat olduğu
Çeşme-i rüşvetin akmaklığından
Kaza bela ile âlem dolduğu
Kazların kadıya uçmaklığından*

Yine Seyrânî şu dördlüklerde de kadı ve müftüleri yalancı şeytan olarak nitelendirir. Onların şeytanlaştığı bir yerde halkın cami yerine meyhaneye gittiğini söyler:

*Hiç kimsenin gayretin gütmeyiz
Anınçün Hak sözün dutup işitmez
Meyhaneye gider camiye gitmez
Kadısı müftüsü şeytan olanlar*

Rüşvetle iş yapan din adamları o kadar ileri gitmişlerdir ki Allah rızası yerine akçesiz hiçbir iş yapmaz olmuşlardır. Utanmasalar namazı ve ezanı akçe ile kıldırıp okuyacaklardır:

*Beş vakitte hiç ezan sünnet eden yok akçesiz
Hasbetenlillah niçün Nahh'a ibadet kalmadı*

Kadıların yanında ham sofularda eleştiriden nasibini alır. Onlarda dua ile tespih çekerken hayvan yemi kadar değersiz olsa bile çalacak bir şey aramaktadırlar:

*Ham sofular teşbih çeker vird okur
Gözü hayvan yemi çalmada olur*

Seyrânî'n taşlamalarından gözü ve gönlü doymayan zenginler de paylarına düşeni fazlasıyla almışlardır. Onların zenginledikçe inançların eksildiğini, buna örnek olarak da kurban kesmeyi ihmal ettiklerini söyler:

Zengin artık kesmez oldu kurbanı
Kalmadı dünyanın rengi elvanı
Sultan Süleyman'a kalmadı fâni
Bize Hak'tan ola rahmet bu sene

Seyrânî bugün de tam manasıyla kangren olan sosyal yaramıza parmak basıyor. Zaman ve zamandan çok şikâyetçi olan Seyrânî küçüklerin (çocukların) artık büyük-
lere saygı ve hürmet göstermediğini gibi yumurtadan boynu çıkan ve horoz olduğunu
zanneden cücükler gibi annelerine ve babalarına akıl vermektedirler:

Bütün cihan tuttu şimdi efkâre
Küçükten büyüğe yoktur mudare
Hizmet gördürürler pir ihtiyare
Üç beş yaşında sübyan olanlar

*

Boy kürkünü beğenmiyor köçekler
Babasına akıl öğretiyor çocuklar
Yumurtadan burnu çıkan cücükler
Horoz oldum diye cik cik ötüyor

*

Küçükler büyüğe çorap geydirir
Tatlıyı insana acı yedirir
Seyrânî zamane böyle dedirir
Şimdi kişi bildiğine gidiyor

Sivri dilinden dolayı çevresinde pek hoş karşılanmayan Seyrânî kendi sözlerini
şöyle tamamlar. Zaman zaman da tepkilerden bunalıp susmayı tercih ettiğini de anlatır:

Seyrânî'nin doğru olan sözleri
Helvanın içine giren tuz gibi

*

Bazen kartal gibi sarpa uçurdun
Bir vakit serçeye pusturdun beni

SEYRÂNÎ'NİN HİKMETLİ NASİHATLARI

Bir vücut için su, ekmek ve gıdalar ne ise nasihatler de aynı şeydir. Öğütler uzun ve zengin bir hayat tecrübesinin; derin, sahası âlemi geniş bir bilginin rehberliğinde, pratik hayatta mutlu olma yollarını gösteren, bir bakıma kilometre taşları ve trafik levhalarıdır.

İnsan beden ve ruhtan meydana gelir. Onu ayakta tutan, olgunluk veren, Yaradan'ına götüren ruh güzelliğidir. Nasihatler bir bakıma bu güzelliğin usaresi, gıdası ve cilasısıdır.

Ruh bedenine, hırs ve egosuna tutsak olmayan insan, hür ve güzel insandır. Bu tip insanlar, nice nasihatlerle yıkanıp durulanan, Kur'an ve hadislerin ışığında hak ve hakikate koşan insanlardır.

Öğütlerde ortak motifler âdeta sıralanır: Ölüm, ahiret hayatı, dünyanın faniliği çok işlenir. İlim, cehalet, sır ve sabır, diline, eline ve beline, nefse hâkim olma, gıybetten kaçma nasihatlerin başında gelir.

Öğütler tarihin ve edebiyatın konularında da ağırlıklı olarak yer alır. Konunun kahramanları, peygamberler başta olmak üzere nice veli insanlar; sultanlar, devlet adamları, şair ve âşıklardır.

Âşık edebiyatının önde gelen ozanlarından olan Seyrânî'nin şiirlerinde hiciv yanında hikmeti söyleme yönü de oldukça kuvvetlidir. Şiirlerinde sözü ve deyimleri ustalıkla kullanmıştır. Onun hikmet anlayışı hiciv anlayışı kadar kuvvetlidir.

Seyrânî çevresindeki insanları iyiliğe teşvik etme, kötülükten uzaklaştırma yolunda kendini sorumlu hissetmiştir. Bu sorumluluk Kur'an ve hadislerde ifadesini bulan insanları; iyiye, doğruya yöneltmenin, kötülüklerden uzaklaşmanın Müslüman bir kişi için görevidir. Seyrânî bu görevi sorumluluğu hakkı ile yerine getirmeye çalışmış, bazen bir dörtlükte bazen de şiirin tamamında kendi bildiği doğruları mücevher güzelliğinde "Seyrânî nush (öğüt verme) etti dinlersen hakkı" diyerek sade ve güzel bir üslupla doğru bildiği her konuyu okuyucu ile paylaşmıştır.

Doğru olma insan olmanın, mümin olmanın yolu ve şiarıdır. Seyrânî dostunla dostluğu devam ettirmek istiyorsan lütfu, iyiliği ve arifliği elden bırakma diyor:

*Dost kapısını ister isen doğruluk
Dosta inayeti elden bırakma
Doğru olmayanın sonu uğruluk
Olur, feraseti elden bırakma*

Yaradan'ın ve Habibi'nin hakkından sonra anne ve baba hakkı gelir. Onları ölünceye kadar sırtında götürsen de annenden bir gün emdiğin sütün karşılığı bile değildir. Cennet annelerin ayakları altındadır. O halde anne ve babadan beddua alan evlat olmaz. Seyrânî, sakın onlara hıyanet edip bedduaların alma, her iki dünyanda berbat olur ve onların şefaatinde mahrum olursun diyor:

*Anadan atadan beddua alma
Anaların rızası yolundan kalma
Tuz ekmek bilmezsin kılıcın çalma
Sakın emanete etme hıyanet*

*

*Valide rızası farz vacip sünnet
Bil ata dediğin canına minnet
Anaların ayağı altında cennet
Yarın eyler onlar sana şefaaf*

Cömert ol, elin alan değil, daima veren olsun. Açları doyur, çıplakları giydir. Evini ve sofranı herkese aç, ihtiyaç sahiplerine yardımını esirgeme. Bütün bunları yaparsan Allah'ın emrini yerine getirmiş olursun.

*Misafir bulursan haneye getir
Bir içim su ile keyfini yetir
Bir müşkil haceti olursa bitir
Şeriatın emri eyle itaat*

Seyrânî "Suçların sütkardeşi kefalet" diyerek, başkalarına kefil olmaktan ağzı değil bütün vücudu yanmış olmalı ki aman ha kimseye kefil olman diyor. Hakikaten birine kefil olmak bir bakıma kızgın sacın üzerine oturmak gibidir. Kefil insan her zaman sancılıdır, zencefil bile o sancıyı kesmez. Üstelik rezil olmak bir yana itibardan düşersin:

*Sakın bir kimseye sen olma kefil
Kesmez o sancıyı değmez zencefil
İtibardan düşer olursun rezil
Cürümlerin sütkardeşi kefalet*

Seyrânî nasihatte bulunurken, sözünün dinlenmesinden, dinleyen kişinin kârlı çıkacağından, çünkü kendisinin doğruları dile getirdiğini söyler. Eğer sen hak sözünü dinlemezsen feleğin=dünyanın tuzağına düşersin. Şarap ve rakı içmek Müslümana yakışmaz, eğer içtirse tövbe et:

*Seyrânî nush etti dinlersen Hakk'ı
Bir gün avlar seni feleğin fakı
İslâm'a yakışmaz şarap ve rakı
İstiğfar bununla nûş edenlere*

Müslüman kişi her yaptığı işte, davranışta, yediğinde, içtiğinde helal ve harama dikkat etmelidir. Helale bir kez haram karıştı mı belki de başaca gider. Her insan helalin hesabının, haramın ise azabının olmasını bilmeli ve ona göre adımlarını atmalıdır. Seyrânî, mümin kişinin harama ve helale titizlikle dikkat etmesini öğütler. Böyle davranmazsa kişi müminlikten vazgeçmelidir:

*Helal haram demez bulduğunu yersen
Müminlik sözünden feragat eyle*

Kibir ve gurur insanı insanlıktan çıkarıp zelil eder. Tevazu insanın süsüdür, ziyenetidir. Olgun başakların ve meyvelerin yüzü daima yere bakar. Osmanlı'da tahta çıkan padişahlara halkın "Gururlanma padişahım senden büyük Allah var." alkışları, sözleri sebepsiz değildir. Kibir sahiplerinin ibadetlerinin Allah katında kabul edilmeyeceği söylenir.

Seyrânî kibir ve gururu yüzünden İblis'in melek iken şeytanlaştığını, Azrail'in yerinde kaldığını ve bir kısım insanın kibir ve gururları yüzünden küfre düştüklerini belirtir ve insanın ibret alarak kibirden, gururdan uzak durmasını nasihat eder:

*Seyrânî'yim aşkım dolmadı
Mağrur olan muradını bulmadı
Melek tevekkeli olmadı
Azrail "lâlâ"ya ilişti kaldı*

Dinimizde büyük günahlardan biri de zinadır. Bir insan aklını şehvetine hâkim kıldığı takdirde melekler gibi üstün bir mertebeye ulaşacağı gibi, şehveti aklına gelip gelirse

hayvandan daha aşağı bir varlık haline gelir. Seyrânî'ye göre zina sohbetle, gözle, özle (den) olur. Ne çeşit olursa olsun gerçek bir mümine yakışmaz.

*Zina hem söz ile sohbetle olur
Zina hem nazarla gözden olur
Zina hem niyetle özden olur
Ne desen yakışmaz kınalar gibi*

İslâm mütefekkirleri, “Nefs” tabirinin birbirinden farklı iki manaya geldiğini belirtmişlerdir. Birincisi, insandaki şehvet ve gazap motiflerinin menşei, prensibi olan güce nefis denir.

Nefsin zarar vermediği yer yok gibidir; ruha zarar verir, bedene zarar verir, geleceğine zarar verir, kendi kendine zarar verir. Çünkü bu onun karakteridir.

Nefsi içimizde, sırtımızda, üzerimizde taşıyoruz. Onu sırtımızdan atamayız, ondan kurtulamayız, onu yok edemeyiz. Ama aklın ve inancın devreye girmesiyle zararlarından kurtulma imkânı her zaman vardır.

Nefis insanın kendisiyle yaptığı büyük savaştır. Nefis ile savaştan maksat, nefsin, yeme, içme, cinsi ihtiyaç gibi meyil ve isteklerini büsbütün öldürmek olmayıp, bu meyilleri, dininin aklın koyduğu sınırlar içinde karşılayabilecek ve bu sınırları aşmayacak bir ruhi ve ahlâki olgunluğa ulaşmaktır.

Seyrânî insanın kendisini bilmesini, nefesine hâkim olmasına ve ömrün gafilce geçmemesini nasihat eder:

*Ne yolda gidersen git halâik
Sen kendi özüne ola gör fâik
Yoksa bir amelin Mevlâ'ya lâıyk
Gaflet ile ömrün buldu nihayet*

Ne kadar doğru sözlü ve güler yüzlü olsan, doğruları söyleyen yine de bazılarının işine gelmez; karşı çıkıp, isyan ederler. Seyrânî de bunun farkındadır. Bu yüzden sözlerini “Helvanın içine konmuş tuz.” olarak tasavvur etmektedir:

*Seyrânî'nin doğru olan sözleri
Helvanın içine giren tuz gibi*

Seyrânî sevgilisi ile konuşurken bile nasihati elden bırakmamıştır. Sevdiğine aşk dolu sözler yerine, mana dolu sözlerle hitap etmiş, “Asıl sermayemiz bir avuç toprak.” diyerek onu aşkın denizinden çekerek hakikatin ummanına (okyanusuna) davet etmiştir:

*Asıl sermayemiz bir avuç toprak
Aşınasın sen bu sırra sevdiğim
Pervâne şemi'ni nârına müştak
Bile bile yanar nâre sevdiğim*

Seyrânî nasihatlerinde karşısındakilerin tavrına göre ayar verir. Bazen telkin eder, bazen tehdit edercesine dozajını ayarlar. İnsanların umursamazlığına isyan ederek şöyle der: “Kendine gel kendine behey gafil adam; her güle el uzatma. Allah’ın emrini tanımayan binalar gibi sert, katı duran, merhametten bihaber, temelsiz sapık; beş vakit namazını kıl Allah’a yalvar da, cehennem ateşinden canını kurtar. Şeytana uyma, seni aldatır, ondan uzak ol” der.

*Beş vaktini kıldı gözet Sübhân’ı
Cehennem nârından kurtar bu canı
Yanaşma şeytan aldatır seni
Şeytanın konuştuğu daldan irak ol*

SEYRÂNÎ'DE EĞİTİM ATASÖZLERİ

Halk ozanları, halkın bağrından yetişmiş, onların duygu, düşünce ve değerlerine eserleriyle yüzyıllardır tercüman olmuş kişilerdir. Bu bakımdan halk ozanlarının toplumun kültür aktarıcıları, canlı tarihleridir.

“Halk ozanları, halkın düşünen beyni, konuşan dili, bedeninde atan yüreğidir.” dolayısıyla deyişleri, bir anlamda halkın duygu ve düşüncelerini yansıtır. Âşıklar halkın arasında yetiştikleri için halkı, eserlerinde en iyi şekilde anlatan kişilerdir. Şiirlerinde ele aldıkları konular, yansıttıkları duygular ve savundukları düşünceler ile halkın aynası olmuşlardır.

Atasözleri ait oldukları milletlerin ortak dil, tarih, kültür ve bilinçaltında yatan düşünce yapısını yansıtmaktadır. Tarihimizde ve edebiyatımızda atasözlerinin yeri oldukça büyüktür.

Seyrânî şiiri toplumu eğitmede bir araç olarak görmüş ve bundan dolayı şiirlerinde atasözlerine sıkça yer vermiştir.

*Sağ gözden sol göze yoktur faide
Bak kendi başının selâmetine*

Seyrânî kişinin ne yaparsa kendisinin yapacağını, başkalarına güvenmemesini, Allah sağ gözü sol göze muhtaç eylememesini nasihat eder. “Tırnağın varsa başını kaşı” deyimini de bunun karşılığıdır.

*Altun eğer vursan eşek at olmaz
Şimdi kişi bildiğine gidiyor*

Eşeğe altın samur vursun eşek yine eşektir, atasözü bunun karşılığıdır. Cahil kişiye ne kadar makyaj yaparsan yap beyhudedir. Bu tiplerin ne kendilerine ne de başkalarına fayda sağlamayacağı belirtilir. Yine “Aptal ata binince bey oldum sanır, şalgam aş a girince yağ oldum sanır.”

*Bal tutan elbette parmağını yalar
Cismime hüsnünden gör ne bulaştı*

Başkalarına güzel şeyler dağıtmakla görevli olan kimse, dağıttığından az çok kendisi de yararlanır. Bal dağıtanın ve alanın elinde ve üstünde yaladığı bal kokusu, gül koparanın ve dağıtanın elinde gül kokusu kalır. Seyrânî de sevgiliye gönülden duyduğu sevgilinin güzelliğinden kendisine de güzellik bulaştığını bu inci tanesi mısrasında anlatır.

*Yanmasa ateşin tütmez tütünü
Allah yardımcısı sıdkı bütünü*

Seyrânî ateş olmayan yerden duman nasıl çıkmazsa, kalbi temiz olan imanlıların her zaman yardımcısını Allah olacağını belirtir.

*Balık baştan kokar bunu bilmemek
Seyrânî gafilin ahmaklığından
Sermayesi olan gider kârına
Bugünün işini koyma yarına*

Geleceği için yatırım yapanlar nasıl rahat ederse; her işini zamanında yapanlar da rahat ederler; huzurlu ve mutlu bir hayat sürerler.

*Eğri okla doğru nişan vurulmaz
Doğru ok atılmaz eğri kemansız*

Bir iş yaparken doğru bir şekilde başlamak gerektiği, haram üzerine bina inşa edilemeyeceği, edilirse hemen yıkılacağını belirtilmiştir. Yanlış bir yoldan başlanan işten doğru bir sonuç çıkmaz. "Cahilin rüyası hayra yorulmaz, tecellinin cilvesinden sorulmaz."

*Bir ekmenin olur bir de biçmesi
Bir konmanın olur bir de geçmesi*

Her canlı ölüme mahkûmdur. Her şeyin, her işin bir sonu her dikilenin, ekilenin bir hasat vakti vardır. Seyrânî dünyada yapılan her işin hesabının nizam terazisinde tartılacağını, dünya hayatının ahiretin bir tarlası olduğunu, kişinin ne ekmişse onu biçeceğini söylemektedir.

*Mühür kimde ise ana demişler
Âlemde Seyrânî Süleyman deyü*

İnsanın sözü ve buyruğunu geçerli kılan, kendisinde bulunan yetkidir. Yetki, basit bir sözü bile etkili kılar. Bir işte kime yetki verilmişse baş odur. Söz onda biter. Onun buyruğu geçer. Seyrânî bir işte yetki kimde ise itibarın o kişiye olduğunu, liyakate değil yetki sahibinin sözünün geçtiğini hatırlatır.

*Dök Seyrânî gözden yaşı
Sağlıktır her işin başı*

Seyrânî her işin başının sağlık olduğunu, sağlık olmadan insanın mutlu olamayacağını bize bir kez daha hatırlatmaktadır. Bu atasözü bize Kanuni Sultan Süleyman'ın şu meşhur beyini hatırlatmaktadır:

*Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi
Tırnak bulur isen başın kaşırdın
Seyrânî'yi doğru yoldan şaşırdın
Ey nefsim cürmümü başdan aşırdın
Tövbekâr olmağa yeminli misin?*

İnsandaki şehvet ve gazap motiflerinin menşei, prensibi olan güce nefis denir. Peygamberimiz nefsi küçük savaştan büyük savaşa dönmek olarak yorumlar. Seyrânî nefis engeline takılıp günahının çok olduğunu, insanların başkasından çok kendi günahına bakması, insanın başkalarına nasihat verebilmesi için önce kendisini düzeltmesi gerektiği vurgular.

SEYRÂNÎ'İN TANZİMAT FERMANI'NA BAKIŞI

1800-1866 yılları arasında yaşayan ve son zamanlarında yokluk ve sefalet içinde boğuşan Seyrânî, Osmanlı Devleti'nin üç padişah dönemini görmüştür. Katledilen Nizâm-ı Cedit Padişahı III. Selim, reformcu II. Mahmut ve oğlu Sultan Abdülmecit.

II. Mahmut ve Abdülmecit devri Seyrânî'nin gençlik ve olgunluk dönemine rastlar. Seyrânî, Üçüncü Selim zamanında başlayan, II. Mahmut Dönemi'nde pek çok yeniliğin yapıldığı, Abdülmecit'le Tanzimat ve Islahat Fermanı ile hız kazanan yenileşme ve batılılaşma hareketlerine karşı halkın duyan kulağı, gören gözü olmuştur.

Seyrânî toplumda gördüğü sosyal aksaklıkları ve çarpıklıkları padişahant bile çekinmeden pervasızca dile getirmiş ve her iki hareketin lokomotifi olan Abdülmecit ve Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'yı korkusuzca tenkit etmiştir.

Seyrânî'nin bir diğer memnuniyetsizliği de hiçbir yenilik kabul etmeyen, şekavet ocağı haline gelerek halkın başına bela olan Yeniçeri Ocağı'nın Sultan II. Mahmut kaldırılması üzerine saraya olan tavrıdır.

Bektaşiliğe meyilli olduğu söylenen Seyrânî de diğer Bektaşî şairleri gibi Bektaşî tarikatına bağlı olan Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasını kabullenememiştir. Seyrânî'nin Bektaşî olduğunu ilk defa dile getiren Haşim Nezihi Okay'dır. Cahit Öztelli de Seyrânî'nin İstanbul'a geldikten sonra bazı tekkelere girip çıktığı ve Alevi-Bektaşî tarikatına girdiğini ifade etmiştir.

Değindiğimiz gibi Seyrânî'nin gençliği II. Mahmut zamanında geçmiş, ömrünün son yarısında da Sultan Abdülmecit Devri'ni görmüştür. II. Mahmut Devri'nde başta Yeniçeri Ocağı ve esir pazarları kaldırıldığı gibi ilk nüfus sayımı, ilk resmi gazete olan Takvim-i Vekâyi'nin çıkarılması, posta karantina teşkilatı teşkilatının kurulması, Rüştüye adıyla ilkokulların açılması ve ilköğretimine mecbur olması, kılık kıyafet, Sultan Mahmut'un resimlerinin devlet dairelerine asılması gibi birçok Avrupaî tarzda yenilikler yapılmıştı.

Bu yıllarda sarayın, vezirlerin ve zenginlerin yaşantısında büyük değişiklikler olur. Saray ve konaklar Avrupa saraylarına göre tanzim edilir. Avrupalı mobilya ve eşyalar bir aksesuar gibi kullanılır. O yıllarda yapılan her yenilik gavur icadı olarak kabul edilir. II. Mahmut'ta "Dinsiz, Gavur Padişah" olarak nitelendirilir.

Sultan Mahmut'un sirozdan ölümü üzerine 17 yaşındaki oğlu Abdülmecit Osmanlı tahtına çıkar. Bütün gagesi babası zamanında başlayan yenilikleri sürdürmektir. Sadarete, Paris ve Londra büyükelçiliğinde bulunmuş, Avrupa'yı iyi tanıyan Mustafa Reşit Paşa getirilir.

Reşit Paşa ülkenin Batılı örneklerle modernleşmesini savunuyordu. Paşa II. Mahmut Dönemi'nde de benzer öneriler içeren reform tasarıları hazırlamış, ancak bunlar diğer ileri gelen devlet adamlarının muhalefeti yüzünden kabul edilmemişti.

Sergerde Mısır Valisi Mehmet Ali Paşa'nın devlete isyanla başlayan Mısır sorunu yüzünden Osmanlı Devleti üzerindeki Avrupa baskısı artmış, Osmanlı'nın Mısır kuvvetlerine yenilmesi üzerine II. Mahmut "Denize düşen yılanı sarılır." diyerek Rusya'dan yardım istemişti. Fransız ve İngilizler işlerine gelmeyen böyle bir yaklaşımı endişe içinde takip ediyorlardı.

İngiliz devlet adamlarıyla yakın ilişkileri olan Sadrazam Mustafa Reşit Paşa Rusya'ya ve Mehmet Ali Paşa'ya karşı İngiliz desteğini sağladı. Bu durum Doğu Akdeniz'de Rus etkisinin artmasını istemeyen İngilizlerin işine geliyordu. Devlet yönetiminde etkisini artıran Mustafa Reşit Paşa Abdülmecit'i Tanzimat Fermanı'nı yayınlamaya ikna etti. Böylelikle İngiltere'nin desteğini de sağlamış olacaktı.

Bu dönemde devlet yöneticilerinin başlıca kaygısı Avrupa'nın devamlı büyüyen gücüne karşı Osmanlı Devleti'ni ayakta tutarak, devletin devamlılığını sağlamak için devlet yapısına çekidüzen vermektir.

Böyle bir fermanın ilanının amacı bir değil bir kaç tane idi: Gayrimüslimlerin devlete bağlılığını sağlamak, Avrupa devletlerinin Osmanlı iç işlerine karışmasını engellemek ve dış politikada Avrupalı devletlerin desteğini almak. Bir bakıma Batılı devletlerin de telkin ve baskıları sonucu Mustafa Reşit Paşa tarafından 3 Kasım 1839'da Tanzimat Fermanı'ı ilan edildi.

Devrin dalkavuk=yalaka şairleri Mustafa Reşit Paşa'yı överken Seyrânî ise onların aksine isim vermeden Tanzimat Fermanı'nın babasını tenkit ederek onu hayvanla eş tutuyordu:

*Küçük lokma ile dolmaz avurdu
Ne yaman insanı kasdı kavurdu
Cihanın külünü göğe savurdu
Geçti sadarete hayvan olanlar*

Bu ferman Osmanlı tarihinde anayasal düzene geçişte ilk önemli gelişmedir. Tanzimat Dönemi adı verilen önemli yenileşme ve değişim başlamıştır. Bu fermanla her-

kesin mal ve can, ırz ve namus güvenliği sağlanacak; yargılama yapılmadan ağır ceza verilmeyecek. Özel mülkiyet güvence altına alınacak, müsadere kaldırılacak. Vergi ve askere alma konularında adaletli davranılacak. Müslim ve Gayrimüslim tüm tebaa bu haklardan yaralanacak.

Bu fermanla padişah, kendi yetkilerini kısıtlıyor, asırlarca içinde yaşadığı bir medeniyet, Türk ve İslâm Medeniyet Dairesi'nden çıkarak, başka bir Batı medeniyetinin dairesine giriyordu.

Tanzimat Fermanı'nın devlet iktidarını sınırlandırması dıştan bir sınırlandırma değil, daha ziyade padişahın kendi kendini sınırlandırmasıdır. Gerçekten de padişahlara tanınan mutlak bir hak olan örfi cezalar verme yetkisinden vazgeçmekte, cezaların şeriate uygun olarak mahkemelere verileceği söylenmektedir. O zamana kadar istediği konuda istediği buyruklar çıkaran padişah, bu hakkını bir ölçüde sınırlandırmakta, kuralları hazırlama yetkisini bir kurula vermekte, kendisine sadece onama yetkisi bırakmaktadır. Bu şekilde hazırlanan ve yürürlüğe giren kanunlara kendisinin de uyacağına yemin etmektedir.

Bazı yazarlar, Tanzimat Fermanı'nı bir nevi anayasa olarak görmüşlerdir. Münci Kapanı bu görüşü reddetmektedir. Ona göre teknik anlamda anayasa bir kanundur. Burada ise tek taraflı üstün ve bağımsız bir irade, tek taraflı bir hâkimiyet tasarrufu karşısında bulunuyoruz.

Bu fermanın sonra sosyal hayatta Avrupalı tarzda pek çok değişiklikler meydana geldi. Bu değişik ve yenilikler yavaş yavaş halkın arasına sokulur oldu. Garp hayatının unsurları taklit ve moda sayesinde gündelik hayatımıza girdi. Dükkânlar ve mağazalar Batının malları ile dolmaya başladı.

Batının kılık kıyafeti, mobilya takımları yanında dili, piyanosu, tiyatrosu da Türkiye'ye (İstanbul'a) girdi. Az çok Fransızca okuyup söyleyen, piyano çalan, tiyatro ve Batı müziği sevenlerin sayısı gittikçe artar oldu. Sultan Abdülmecit elinden geldiği kadar Alafranga (Batının) yaşayış tarzını tercih ediyordu.

Tanzimat Fermanı ile medeniyet değiştirdiğini zanneden ve Avrupa'dan gelecek yeniliklerin yerleşik düzeni bozacağını ve insanların azacağını düşünen Seyrânî; padişah ve devlet adamlarına soruyor: Bu devir hangisi; İngiliz mi, Fransız mı?

*Zaman gelip insanoğlu azacak
İngiliz olup Frenk yazacak
Evlat babasına mezar kazacak
İnanın insanın acına kaldık*

*

*Âlemde bir devir dönüyor amma
Devr-i İngiliz mi Frenk mi bilmem
Halli âsân değil müşgil muamma
Zulm-i zalim göğe direk mi bilmem*

Hiç gereği yokken Batılı tarzda yapılan saraylar, köşkler, lüks yaşantı çökmekte olan ekonomiyi daha da çökertti. Sultan Abdülmecit Beşiktaş Sarayı'nda bir süre oturduktan sonra şimdiki kadar tercih edilen klasik saraylar yerine, ikamet, sayfiye, misafir kabul ve ağırlama, devlet işlerini yürütme amacıyla Avrupa tarzı plan ve üslupta bir sarayın inşaatına karar verdi. Bu Dolmabahçe Sarayı idi.

Sultan Abdülmecit Topkapı ve Yıldız Sarayı dururken Dolmabahçe Sarayı'nı yaptı-
rırken, Anadolu'da arıların balına kadar vergi gelir. Tahsilat memuru fakir fukaranın
ineğini, halı ve kilimini haciz eder. Halkın durumunu yakinen bilen ve devletin ehliyetsiz
ellerde gündün güne çöktüğünü söyleyen Seyrânî; eski sarayları beğenmeyen Sultan
Abdülmecit'ten vezirine kadar olan devlet kadrosunun tümünü ağır bir dille hicvetmiştir:

*Herkes belâsını azdı da buldu
İnsanda evvelki sadakat kalmadı
Eski sarayları beğenmez oldu
Yere sığmaz oldu Sultan olanlar*

Tanzimat Fermanı içte ve dışta iyi karşılanmasına rağmen bekleneni sağlamadı,
sağlanamadı. Bir kere fermanın yayınlanmasının ardından gelenekçiler ve yenilikçiler
arasında birçok tartışmalar yaşanmıştır. Fermanın ilanından sonra sözler tutulmaya
çalışılsa da padişah ve saltanat meraklıların konulan maddelere müdahale etmeleriyle
başarı olamamıştır.

Fermanın getirdiği yenilikler neticesinde gayrimüslimlerin askere ve memuriyete
alınışlarıyla birlikte zaten ticarete hâkim olan bu sınıfın gücü giderek artmış oldu.

Tanzimatın öngördüğü Müslüman ve gayrimüslim tebaa arasında sosyal eşitlik fikri
Müslüman tebaa üzerinde memnuniyetsizliklere yol açmıştır.

Tanzimatın uygulama sahasına geçerken karşılaştığı en mühim güçlük aceleye gelmiş
bir düzenleme ile ilgili oluşudur. Tanzimatın uygulanması ile karşılaşılan sorunlar ve
getirdiği yenilikler sosyal bünye ile uyum içinde olmadığıdır.

Bir İslâm devleti olan Osmanlı için Müslüman tebaanın gayrimüslimler ile eşit
seviyede muamele görecektir olması cihangir bir toplum (millet) için kolay hazmedilir
bir durum değildir.

Fermandan sonra sosyal yapıda çatlamaştır. Azınlıklar tanzimatın kendilerine vermiş olduğu haktan yararlanarak özgürlük arayışlarını ve Osmanlı'dan kurtulma taleplerini yüksek sesle dile getirmişlerdir. Kışkırtmaların etkisiyle dini ve kimlik bağlar ön plana çıkmış; Ortodokslar kendilerini Rus, Katolikler Fransız, Protestanlar İngiliz sayma yarışına (himayesine) girmişlerdir.

Yavuz Abadan bu hususta “Tanzimat Fermanı böyle bir umut ile başlayıp sükûtu hayal ile biten bir hareketin tarihi ve hukuki vesikadır.” der.

Tanzimatın toplumsal bir yapı içinde Müslüman ve gayrimüslim tebaa arasında birleştirici etki sağlama ümidinin boşa çıkması bir yana kıyafette, adet ve ahlâkta geniş bir değişikliğe sebep oluşu Müslüman tebaa arasında da yaşam tarzı farklılaşan bir sınıf yaratmıştır.

Müslüman tebaa iki arada bir derede kalarak, genel itibariyle ne şarklılığı bırakabilmiş, ne tamamen garplı olabilmıştır.

Tanzimat Fermanı'nın ilanı içte ve dışta iyi karşılanmasına rağmen özetlediğimiz gibi beklenen fayda sağlanamadı gibi üstelik siyasi ve mali sıkıntılar daha da arttı. Bundan dolayı paranın değeri düşürüldü. Kâğıt para çıkarıldı. Bu paraların özelliği basılı olmayıp elle yazılmış kıymetli bir evrak gibi taklitlerinden ayırt etmek için mühürlenmişti. Madeni paraların da ayarı düşürülerek kırmızı renkli bakır sikkeler çıkarıldı.

Seyrânî bu ilginç parayı; “Bozuldu sikkenin tuncuna kaldık.” diyerek yine yüksek perdeden tenkit eder.

Birkaç cümle ile de olsa, Tanzimat Fermanı'nın birtakım temel hak özgürlükleri bakımından anayasacılık hareketleri içinde önemli bir adım olduğunu söyleyebiliriz.

ŞAİRLERİMİZDEN SEYRÂNÎ ŞİİRLERİ

Seyrânî

Aylar sivrisinek, yıllar böğelek
Dünyanın çivisi çıktı Seyrânî
En uslu dediğin durmuyor dökük
Yapanlar binayı yıktı Seyrânî

*

Erciyes gün gördü Develi bildi
Her kişi dünyaya bir defa geldi
Kimisi ağladı, kimisi güldü
Irmaklar tersine aktı Seyrânî

*

Aşğın yüreği kavruldu yandı
Aşkın şarabını içerek kandı
Dünyaya en güzel gül, çiçek sundu
Dostlar düşman gibi baktı Seyrânî

*

Başı duman dağlar gözden kayboldu
Kötü birbirini her yerde buldu
Ahir zaman geldi alamet doldu
Dost dostun canını sıktı Seyrânî

*

İlim Çin'den ırak, yol bulunmadı
Paralar savruldu, pul bulunmadı
Mevlâ'ya halis bir kul bulunmadı
Karalar, aklara taktı Seyrânî

*

Odun düz dediler, eğrisi geldi
Ferhat kendi için dağları deldi
Masumlar ağladı, zalimler güldü
Yaşları kurular yaktı Seyrânî

*

Elleri yanına düştü kimsesiz
Feryadı yükseldi derinden sessiz
Her yanda türedi sürüyle densiz
Arifler hayattan bıktı Seyrânî

*

Günü, dünü değil özü tutarım
Hak ile doğrulur Hakla yatarım
Ozanım iyiliğe iyilik katarım
Topraktır mayamız bak ki Seyrânî

*

Burhanî anlattı, dert azalmadı
Halden anlar adam sorma, kalmadı
Boşu bulamadı, dolu almadı
Merhametten yürekten çıktı Seyrânî
(Burhan Kale)

Âşık Seyrânî

Kayseri ilimdir; Develi yurdum
Âşıklar içinde güldün Seyrânî
Daim hak sözünü söyleyip durdun
Şairlere ilham oldun Seyrânî

*

Haksızlığa asla boyun eğmedin
Bazan divan bazan hiciv söyledin
Allah Allah deyip gönül eyledin
Kalpten kötülüğü sildin Seyrânî

*

Bilirim, Everek elinden idin
Kul Armağan der ki; öğütler verdin
Ozanlara tutulacak dal idin
Neme lazım demez, dildin Seyrânî
(Âdem Armağan)

Seyrânî'yi Seyre Daldım

Seyrânî'yi seyre daldım
Mazinin sırrını sordum
İzlerin nişanı vardı
İzzetin nişanı vardı

*

Hakikatten hiç şaşmamış
Haddini bilip aşmamış
Nefs ipine dolaşmamış
Sarsılmaz imanı vardı

*

Omuzunda kırık sazı
Yüreğinde ince sızı
Dertlerin en amansızı
Ne yara saranı vardı

*

Düşmüş gurbet tuzağına
Hasret baba ocağına
Sığınmış han bucağına
Garip hanümanı vardı

*

İlham çeşmesinden kanmış
Seyyah olup çok dolaşmış
Muhanetlerden usanmış
Halini soranı vardı

*

Gördüm ki aşkla sınanmış
Yüreği özlemle yanmış
Sabır savaşı kazanmış
Sırtında kaftanı vardı

*

Bühtanlara çok sınanmış
Tahammül adına yanmış
Hodbanlardan ağızı yanmış
İnsana gümanı vardı

*

Zulme haksıza tan etmiş
Başkaldırmış isyan etmiş
Sözü özüyle bir etmiş
Yiğitçe beyanı vardı

*

Doğruları saklamamış
Kirlileri aklamamış
Hiç dalkavukluk yapmamış
Ne dost ne yararı vardır

*

Sözünü hiç saklamamış
Her yaraya parmak basmış
Gönüllere sevgi saçmış
Bunda muhibbanı vardı

*

Dilinde dinmez avazı
Gönülden Hakka niyazı
Haksızlığa itirazı
Bitmeyen isyanı vardı

*

Dimdik durmuş ecele dek
Bu benim gördüğüm gerçek
Görene ibret verecek
Yazılmış destanı vardı

*

Küsmüştü hal bilmezlere
Düşene el vermezlere
Bir gözyaşı silmezlere
Titreyen vicdanı vardı.

*

Hak edene güller seren
Hal bilmeze garip gelen
Yusuf'a da dersler veren
Hikmetli Seyrânî vardı
(Yusuf Akyüz)

Âşık Seyrânî

Allah sevgisinin közü Seyrânî
İnsan sevgisinin özü Seyrânî
Haksızlık görünce susmak bilmezdi
Ezilmiş halkının sözü Seyrânî
(Rubâiyyât-ı Oğuzdan Bekir Oğuzbaşaran)

KAYNAKÇA

A. Kitaplar

- Aydın, Mehmet , (1994), Tanzimat'la Aranan Hüviyet, Ankara .
- Atmaca, Ömer, (2013), Seyrâni Divanı, Anadolu Hak Âşıklarından Develili Mehmet Seyrâni; Hayatı, Dönemi, Sanatı, Şiirleri, Develi Belediyesi
- Balkaya, Adem, (2017), “Türk Halk Kültüründe Taşlamaya Küçük Bir Örnek”, Türkoloji Araştırmaları.
- Tanpınar, Ahmet Hamdi, (1997) 19. Yüzyıl Türk Edebiyatı, Tarih, İstanbul
- Çatak, Ali, (1992) Bütün Yönleriyle Seyrâni, Kayseri
- Güzel, Abdürrahim , (2009) Dinî ve Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı, Ankara
- İnalçık Halil, (2011) Tanzimat Nedir, İstanbul
- İslâmoğlu, Mustafa, (2013) Seyrâni'nin Hayatı, Kişiliği, Sanatı, Şiirleri, İstanbul
- Kasır, Hasan Ali, (1984) Seyrânî; Hayatı, Sanatı, Şiirleri, İstanbul 1984
- Öztelli, Cahit , (1953) Dertli Seyrânî, Hayatı, Sanatı, Şiirleri, İstanbul
- Sarı, Emre , (2016) Âşık Seyrâni, Antalya
- Tok, Vedat Ali, (2020), Her Dem Taze Beyitler, İstanbul
- Yüksel, Hasan Ali, (1987) Âşık Seyrânî, Ankara.

B. Makaleler

- Ateş, Sami, (1984). Âşık Seyrânî'nin Şiirlerinde Hak ve Hakikat Kavramları Üzerine Bir İnceleme. (Bas.tebliğ)
- Çolak, Faruk, (2015) “Seyrâni ile İlgili Bazı Bilgiler ve Seyrânî'nin Bilinmeyen Bir Şiiri”, Erciyes Dergisi, S. 454, Ekim
- Fidan, Mustafa, (2018). Develi'li Âşık Seyrânî'nin Şiirlerinde Dinî Motifler,
- Güler, Abdülkadir, (2016) “Âşık Seyrâni ve Develi'li Âşık Ali Çatak Üzerine Düşüncelerim, 17 Ekim 2016, Söke Ekspres Gazetesi

- Güzel, Abdurrahman,** (1987).Seyrânî'nin Şiirlerinde Dinî ve Tasavvufî Unsurlar,Türk Folkloru Araştırmaları,1987,Ayrı Basım,Ankara
- İsayeva , Sebine,** (2019)“Âşık Seyrânî'nin Şiirlerinde Dünya Kavramı”, II. Uluslararası Develi Âşık Seyrânî ve Türk Kültürü Kongresi, 2. Kitap
- İslâmoğlu, Mustafa,** (1984), Seyrânî'de Tasavvuf, Develi Gaz.
- Önder, Ali Rıza ,** (1984) “Seyrânî'nin Eğitimci Yönü, Türk Folkloru Dergisi, S. 61, İstanbul.
- Önder, Ali Rıza,** (1979), Hak Yolcusu Seyrânî, Develi,1. Âşık Seyrânî Seminer ve Şenlikleri'nde sunulan tebliğ.
- Öztürk, Nurettin,** (2001), Seyrânî'nin Mahlâsı ile Dinî ve Fikri Kimliği arasındaki İlişki Üzerine Bir İnceleme, Kayseri ve Yöresi KSE. Bilgi Şöleni, Kayseri, S.631-636
- Sezen, Lütfi,** Seyrânî'nin Şiir Anlayışı, Teorik Bir Yaklaşım, millifolklor.com/sa
- Umagan, Suat,** (2002) “Hikmet ve Hiciv Şairi Olarak Seyrânî”, AÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 19, Erzurum
- Ümitli, Selim,** Seyrânî'nin Şiirlerinde-Dinî-Ve-Tasavvufi-Unsurlar , www.academia.edu/
- Yıldız, Abdurrahim,** (2020) “Âşık Seyrânî'nin Şiir Dünyasında Atasözlerinin Yeri, Anadolu Akademi, Sosyal Bilimler Dergisi,S.1

C. Tezler

- Aydoğdu, Betül,** (2011) Türk Edebiyatında Seyrânî Olgusu, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri
- Doğan, Zeynep Betül,** (2011) , “Seyrânî'nin Şiirlerinin Değerler Eğitimi Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarına Alına Bilirliği Bakımından İncelenmesi”, Fırat Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2017, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kayseri
- Taşyapan, Mahmut,** (1993),Develi'li (Everek) âşık Seyrânî (Hayatı,Edebî Şahsiyeti ve Şiirleri,Kayseri,Erc.Ünv.İl.Fak.
- Yüksel, Hasan Avni,** (1985),Develi'li Âşık Seyrânî ve Şiirleri, Gazi Üniv. Master Tezi, Ankara

Seyrânî'nin Düşünce Dünyası

Seyrânî toplumun yaralarına neşter vuran, duygulu, lirik, samimi, içten bir söz ustası. Hem halk aşığı olarak halkın içinden, bağrından biri hem de ilim ve sanat çevrelerinde kendine yer edinmiş, söz sahibi olmuş bir şair, gönül ve düşünce adamıdır.

Seyrânî toplumdaki kötü huyları, alışkanlıkları, karaktersizlikleri, sosyal hastalıkları yerinde gören; haksızlığa, zulme, rüşvete, ahlâk bozukluklarına karşı başkaldırmaktan korkmayan hiciv ve taşlama ustasıdır.

Yaşadığı çağın aynası olan Seyrânî hakkında sempozyumlar yapılmış, makaleler ve kitaplar yazılmış ise de, onun gönül, düşünce dünyasına ait derli toplu, doyurucu bir çalışma yapılmamıştır.

Bizim bu çalışmamız ise muhtasar bir denemedir.

ISBN: 978-605-9117-55-5

9 786059 117555 >